Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 26 ФЕВРАЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 25 (7371). ★ Мах 3 кеп.

ТIАТЕША, ХОАДАМ БОЛЛАШ, ДИЗЗА ГIУЛАКХ ДIАХЬОШ

СССР профсоюзий XVIII съезд

Ленински динамизмаца, хана низ болча токашца хьалйиза я советски общества революционни эргалоний хIанзара этап. Цо кердача низаца бакъду, социализм — из вай вахара еррига сфераш озабезамаш ца деш кердаяхар. Вай хIаране граждански позици хьинарегIа, принципиальнегIа ме хул толамегIа дIахьалхашка дахар хургда.

Советски наьха хьал-таро массаза лакхъяр, массе а оагIорахьа духовни дегIакхувлар — коммунистий парти лакхагIдола де гIертар. КПСС XXVII съезде белгалдаьккхар социальни политика, къахьегамхой хьашташ мехка эггара йоккхагIйолча, йоккхий бакъонаш, таронаш йолча организаце — профессиональни союзий балха хьалхарча плане хила дезилга. Из положени дегIаккхувлаш январски (1987 ш.) КПСС ЦК Пленуме белгалдаьккхар бокъонца халкъа инициатива а творчество а лакхъе вайна могаргхилар, нагахьа санна демократически институташа хIара къахьегама коллектива гIулакхашта хьинаре а бокъонца а влияни йой. Мехка вахаре хувцамаш хулача хана шоай организаце декхараш белгалде деваш ба СССР профсоюзий XVIII съезда делегаташ. Из 24 феврале Кремлевски съездий Двореце хьайийллар. Шоай лакхерча форуме гулвеннав къахьегама сийлахьча арме пхи эзар гаргга викал.

10 сахьат. Гулбенначар тIоараш а тохаш тIаэц новкъостий М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, А. А. Громыко, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Ельцин, Н. Н. Слюньков, С. Л. Соколов, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, А. И. Лукьянов, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Г. П. Разумовский, И. В. Капитонов.

СССР профсоюзий XVIII съезд хьайиллар ВЦСПС председатела С. А. Шалаева.

Делегаташа съезда кулгалду органаш — президиум, секретариат, редакционни мандатни комиссеш хержар.

Советски профсоюзий съезда балха юкъе дакъа лаца яьхкай 188 къамий профцентраши, 10 дунен халкъашта юкъера организаци чуйоагIаш йола 134 мехкара делегацеши. СССР профсоюзий съезда делегатий цIерагIа С. А. Шалаева моаршал хьаьттар доазол арахьарча хьаьшашка — еррига континентий къахьегамхоша бахнийтачарга.

Оаха баркал оал, аьлар цо, доазол арахьара баьхкача профсоюзий кулгалхошта, активисташта, вай съезде уж бахнийтача организацешта советски профсоюзаш лархIарах.

ВЦСПС председатела доазал арахьарча хьаьшашта тешам балар советски профсоюзаш пролетарски интернационализма, болхлой классаца кхыча мехкашкарча профсоюзащца солидарноста принципашта, машара, социальни прогресса духьа къахьегамхой профсоюзни цхьоагIо хьаеча, чIоагIъеча гIулакха массаза тешаме хургья аьна.

Съезда доакъашхоша минута йист а ца хулаш латташ дага а лаьца сий дар укх тIехьарча шерашка байнача дунен халкъашта юкъерча профсоюзни болама цIи хезача деятелий.

Делегаташа СССР профсоюзий XVIII съезда балха порядок укх тайпара чIоагIйир:

1. ВЦСПС баьча балха отчети, КПСС XXVII съезда решенеша дIадехарашка хьежжа СССР профессиональни Союзий декхараши.

2. Центральни ревизионни комиссе отчет.

3. СССР профсоюзий Устава хувцамех.

4. Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совет харжар.

5. Центральни ревизионни комисси харжар.

«ВЦСПС баьча балха отчети КПСС XXVII съезда решенеша дIадехарашка хьежжа СССР профессиональни Союзий декхараши» яха доклад йир ВЦСПС председатела С. А. Шалаева.

Центральни ревизионни комиссе отчет йир цун председатела Л. А. Кубяка.

ТIаккха докладах йола пренеш дIайолаелар.

Пренешка къамаьлаш дир: В. М. Гвоздева — «Южкузбассуголь» производственни объединене «Распадская» яхача шахта бригадира, В. В. Сологуба — Украински республикански профсоюзий совета председатела, М. Г. Пулинас — «Краснодарски ЗИП» производственни объединене сборщицас, М. Б. Рыжикова — агропромышленни комплекса болхлой профсоюза ЦК председатела, ВЦСПС секретара, А. Г. Карачунова — В. И. Ленина цIерагIча Челябински тракторни завода бригадир-наладчика, В. П. Щербакова — Московски городской профсоюзий совета председатела, Ю. М. Кулемина — «Горьковски автомобильни завод» яхача производственни объединене профкома председатела, Х. Алимовас — Узбекски республикански профсоюзий совета председатела.

Ораторашa белгалдоахар, хано хIара советски сагагара керда тайпара уйла яр, болх бар, вахара еррига сферашка тIатеIIа дуккха дика хувцамаш дар дIадехалга.

Съездага моаршал хьаьттар ВФП генеральни секретара И. Закариас, Мукъачи немецки профсоюзий объединене Центральни правлене (ГДР) председатела Г. Тиша, Ерригвенгерски профсоюзий совета председатела Ш. Гашпара.

СССР профессиональни союзий XVIII съезд дIахо болх беш я.

(ТАСС).

Яхъа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера тIайнца декхараш ханал хьалха кхоачашдара еррига шоай тароташ оарцагIъяьхай Нохч-ГIалгIай карьероуправлене болхлоша. ХIара производственни участкана керте оттабаьб шоай балхах дика кхеташ бола специалисташ, производственни мощностехи балха ханахи хьаькъалца пайда ибу, къахьегамен исполнительски дисциплина овлангара дениз эргаьяккха тоаьй. Цудухьа деррига технико-экономически хьокхамий пачхьалкхен план тIех кхоачашъеш дIадоладаьд цар ер шу. Товарни продукци арахецара январь бетта план 104 процент кхоачашъяьй цар. ХIьта продукци маьхалъяккхара задни а ишттал кхоачаш а яь, йоагIачул дукхагIа цар ехкай 12 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Товарни продукци арахецара даькъера къахьегама овсарле лакхъяра план 104 процент кхоачашъяьй управлене коллективо. Заданел совгIа ара мел хийца товарни продукци из лакхъяра чотагIа хьаьй.

Потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш. пачхьалкхен пайда бара задани толамца кхоачашъяьй цо.

Деша дай бац

Укх тIеххьарча хана хIара къахьегама коллектива керттерча хьокхамех лоархIаш да потребителашта поставкаш яра договорни декхараш толамца кхоачашдар, къахьегама овсарле лакхъяр, арахецаш йола продукци дикагIеи дукхагIеи хилийтар. Уж тIа-тIа дикагIа хилийтара, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тIайнцад укх шера Грозненски «Металлист» яхача завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха. Ши бутт чакхбоалаш латт. Мишта кхоачашду цар шоаш тIайнца декхараш? Цар укх шера баьча балха итогашка хьежача къаьгга гуш да уж шоай деша дай боацилга. Потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш 85 процент мара кхоачашдаьнзар январь бетта. Потребителашка дIа ца кхоачаш йисар 21 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра тIайнца декхараш гаьна кхоачаш ца дарал совгIа, пачхьалкхен планах а 89 процент мара лоархIаьяц завода коллектив. Иштта кхоачашъяц цо арахецача продукцега дIабода мах лохбара, пачхьалкхенна пайда бара заданеш а.

КПСС ОБКОМЕ

«Эргалонийн кадрови политикан хьакъехьа» КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеш кхоачашъелга вIаштIехьдаккхарца дувзаденна хьалхарча аргIе де дезарех» дола дош дийцад КПСС обкома бюро заседане 20 феврале. Белгалдаьккхад, Пленума решенеш кхоачашъяро, эргалонаш сихъяра йола КПСС Центральни Комитета установкаш кхоачашъяро хьахьокхаргда вай кадраша мел кIоарга кхетадаьд революционни хувцамаш хила дезилга, партенеи халкъаи шоаш мутIахьа хилар дIагойта мел кийча я. Цу гIулакхашта тIаерзаяь я ленински принципий кIийлен тIа латта, эргалоний декхараш кхоачашдара йола кадрови политика.

Парте горкомаштеи райкомаштеи могадаьд бюрос укх шера март — апрель беттаска КПСС ЦК Пленума соцамаша яххача тайпара эргалонаш яра болх кIоаргбара, кадращцара болх тоабара гIулакх партийни комитетий пленумашка, иштта юххьанцарча партийни организацей собранешка къоастаделга, лаьрхIа, критически цар шоай балха анализ елга, кадрови болх мишта латт дувцилга, уж кхоачашдара дола хаьдда декхараши практически гIулакхаши царца айххача бувзаме а лоаттадеш. Моттигашка кадрови политика эргаяккхара йола коммунистий предложенеши царна хетари массанахьа кIоаргга тахка деза пленумаши партийни собранеши хилалехьа.

Бюро соцамо чулоац чурчапартийни общественни вахаре дIахо а демократизаци яра, гласность шеръяра, критикеи самокритикеи йоаржаяра, партийни, советски, профсоюзни, боахама кадраш гуччахьа дувца а дувцаш харжара, цар квалификаци лакхъяра, социалистически самоуправлени дегIайоалаяра дешаш, иштта кхыдараш.

Хьалха ше баь соцам мишта кхоачашбу хьожаш бюрос ладийгIар НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудхаджиевайн здравоохранене министра Г. У. Мальсаговеи информацега кагийча берий унахцIено лораяра болх мишта вIаштIехьбаьккхаб хьожаш. Гучалавнад цу балха юкъе, хьалха а санна, доккхий кхоачамбоацараш долга. Новкъосташа Т. У. Махмудхажиевас, Г. У. Мальсагова, НГIАССР минздрава, горрайисполкомий болхлоша тIахьожам ца лоаттабарах кхоачашдац здравоохранене объекташ хьалъяран ремонт яран оттадаь декхараш. Дукха а родильни берийн отделенеш санитарно-гигиенически декхараша дIадеххача тайпара яц, во вIаштIехьдаькхад цига оборудовани оттаелга.

КПСС горкомашеи, райкомашеи, халкъа депутатий городскойи районнийи Советий исполкомаша тIатеIIа дIахьоц берий унахцIено лораелга кIоаргта тоадара бола болх. Ноанойи цар кагийча берийн унахцIено лораяра болх вIаштIехьбаккхара кхоачамбоацараш нийсдалийтарах коммунисташта я. Т. У. Махмудхаджиевана, я. Г. У. Мальсаговна бехк баьб на вид оттабеш.

КПСС горкомаштеи райкомаштеи, республика Министрий Совета тIадожадаьд ноанойи цар берийн унахцIено лораяра йолча учрежденей материальни база овлан тIара тоаелга. Бераш деча цIеноштеи берий учрежденештеи ремонт яран кердаяраш хьалъяран финансировани елга приоритетни хьалех Iалащде. Родильни цIенош, берий отделенеши консультацеши, фельдшерско - акушерски пункташи, лорий амбулатореши цига дика порядок а оттаяь уж эшаш йолча оборудованеца Iалашъяра шерра оарцагIйоахийла промышленни гIишлошъяреи предприятеш, колхозаш, совхозаш.

ГIишлошъяра Нохч-ГIалгIай управлене начальникага Исмаилов Э. Э., республикански ремстрой треста управляющега Цуров А. М., «Грознефтеоргсинтез» объединене директора заместителага Хаджимурадов Х. Р., бувзама республикански управлене начальникага Хант А. З. цIенхаштта дIахайтад цу дешах дола КПСС обкома бюро соцамаш цар дизза кхоачаш ца даьлга. Укх шера хьалхарча ах шера тIехьабисар дIаданккхара царех хIаравар бехктокхаме волга а дIахайтад царга.

Цу балха массаза тIахьожам лоаттабелга тIадиллад парте горкомашта, райкомашта, горрайисполкомашта.

Бахача наха интернациональнии, патриотическии, атеистическии кхетам балара дешаш дувцаш республика массови информацеи пропагандаи средстваша бу болх тоабара дош къоастадир КПСС обкома бюрос. Белгалдаьд, интернационализмаи советски патриотизмаи йола наьха уйлаш вIаштIехьъяхара, царех нах кхетабара цу темах йолча материалаша гIо делга, масалаш а доаладеш, цар хьагойт ленински къамий политика принципаш, халкъий вежарий доттагIлеи идеяш вахара юкъе мишта кхоачашъю. Цунца цхьана, цкъаза прессо дувцар дассахул, цу тIа го йиш я воспитани ялара гIулакха деш дола доккхалаш, хIанз а араювл хетараш дувца материалаш, цар тIа яц хила езаш йола ирал, принципиальность, конкретность. ДукхагIйолча редакцешка вIаштIехьъяьккхаяц интернациональни темаех публикацеш кийчъяра система, боацаш ба нийса дIабахьа безаш бола шоай никъ, общественни лоархIам бола материалаш тоъал яц.

Кепайоазоно, радио, телевидене дагадехача мара телац вежарий республикай къахьегамхой экономически бувзамаш кIоаргдараи шердараи, социалистически яхьа хетаяь материалаш. Прессо кхоачам хилал дувцац НГIАССР къахьегама коллективаша мехкарча кхыча регионий предприятешта хьалхашка шоаш тIайнца договорни декхараш кхоачашдара дола лоархIамера дош.

КПСС обкома бюрос декхарийла яьй газетий редакцеш, НГIАССР Гостелерадио, Нохч-ГIалгIай книжни издательство долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара нийса никъ дIабахьа, наха идейно-политически, интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара балха юкъера къьнара наькъаш дIадаха, таханарча хано дIадеххача тайпара, халкъий доттагIлеи пропаганда идеяш лакхъе, хIара дийнахьара болх КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева 1987-ча шера феврале КПСС ЦК хиннача вIашагIкхетаре массови информацеи пропагандаи средствай кулгалхошкара дIадийххача тайпара вIаштIехьбаккха.

КПСС горкомашта, райкомашта тIадужадаьд городской, районни газеташа идейно-политически, интернациональни, патриотически, атеистически кхетам наха балара беча балха чIоагIагIа теркам тIабахийта, цу темаех йола моттигерча кепайоазон выступленеш техка, газетни публикацей низ чIоагIа хургболаш хьадда царна гIо де.

КПСС обкома бюро заседане дийцад НГIАССР Госагропромо хьачуденна хьайбаш леладеча племенной гIулакх дикагIа пайда баргболаши из дIахо тоадергдолаши оттадара дешаш. Белгалдаькхад, Урус-Мартановски, Гудермесски, Наьсарен, Ножай-Юртовски районий дукхача боахамашка хьайбаш леладеча шоай племенной база вIашагIйолларан из чIоагIъяран, племенной боахамаши фермаши дегIайоалаяра, дукхагIа пайда баргбола хьайбаш леладара е еза терко яь ца хилар. Кхоачамбоацараш да ветеринарно-профилактически болх лелабара юкъе. Шурийна леладеча доаханна искусственни осеменени яра гIулакха де дезар дац цхьайолча районий боахамаша. КПСС обкома бюрос декхарийла йир НГIАССР Госагропром, парте горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш хIара боахаме племенной болх мишта латт тахкарах из тоабара пайда баргбола гIулакхаш юкъедахьаран.

Парте обкома бюрос йийцар КПСС обкомерча партийни тIахьожама комиссе отчети кхыдола дешаши.

ВЦСПС БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТИ КПСС XXVII СЪЕЗДА РЕШЕНЕШКА ХЬЕЖЖА ДОЛА СССР ПРОФЕССИОНАЛЬНИ СОЮЗИЙ ДЕКХАРАШИ

ВЦСПС председатела С. А. Шалаева доклад

Профсоюзий XVIII съезд хулаш я советски обществе бехктокхамеча, доккхий хувцамаш хулача хана. ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума, Коммунистически парте XXVII съезда решенешка хьежжа мехка хулаш да социально - экономически дегIаухилга сихдергдола, социализма низ бола потенциал кхы а йиззагIа хьаелларги болх бе йолайолийтарги йола, вай Даьхе кердача исторически доазонашка кхоачийтаргйола цIаккха ца хиннача тайпара доккхий, шоай чулоацамга диллача революционни хувцамаш.

Боккха низ, кхы а йоккхагIа динамизм еннай цу беррига балха КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо. Цох йоккха политически событи хилар парте вахаре а советски общества вахаре а. Пленуме кIоаргга анализ яьй мехкарча гIулакхий хьала, КПСС XXVII съезда решенеш кхоачашъяра дIахо йодача хана бергболча беррига балха практически гIулакхий программа оттаеш йола новаторски, йоккхий предложенеш хьалхашка енай. Пленумо еррига общество чIоагIгIа хьалхашка йоакх эргалоний новкъа, хIама кердадаккхара новкъа.

Шийтта мугIарашка 140 миллион саг вIашагIтохача советски профсоюзаша бIарчча а бизза а хьаллоац дегIаухилга сихдара, эргалонаши демократизаци яра тIаберзабаь парте никъ, шийдогдоахилгеи планаши цунца юкъ, из никъ чIоагIгIа а лерттIа а дIабахьара беррига шоай низи творчески хьинари дIадала чIоагIо а ю.

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленум, Коммунистически парте XXVII съезд хиннача тIехьагIарча ханах профсоюзаша пайда ийцар мохк социально-экономически дегIаухилга сихдеча юкъера шийй моттиг къоастаяран юкъарча балха юкъеяхаран, профсоюзий, цар организацей члений къахьегамеи общественнии хьинар айдара.

Бакъда из деррига а хьалхара баьнкха гIа мара бац. КПСС ЦК январски Пленума решенеш тIа кхы а къаьгтагIа гуш да вай балха тIара доккхий кхоачамбоацараш, дегIаухилга юхасоцадара явленеш, кадрай ледарал.

Профсоюзаша дуккхача моттигашка болх баьсса беш хилара, бухсоцаш хьахур хила ма доагтIара ца хилара къаьстта бехктокхам тIабуж ВЦСПС-а, цун Президиуман секретариатан.

Парте, профсоюзий, деррига советски халкъа балха керттера сфера, хила а хиннай, йолаш а юс экономика. 2000 шерга кхачалца, вешта аьлча кхаь пятилетке хIама ца эшаш Советски Iаьдала 70 шера даьр миссел хIама де деза.

Съезда делегаташка дIакхачийтай ВЦСПС, советски профсоюзаша отчетни юкъа баьча балхах йола справочни материалаш. Цар тIа я мехка экономика дегIаахарах йола сведенеш а.

КПСС ЦК апрельски Пленум хинначул тIехьагIа из дегIаахара темпаш лакхъелар, вай мехкага хIанз йолаш йолча геттара йоккхийча таронех пайда эцача хьалхара толамаш даьхар.

ТIайнца встречни планаши социалистически декхараши кхоачашдеш мехка къахьегача коллективаша 1986 шера заданел дукхагIа 9 миллиард сома продукци маьхалъяккхар.

Социально - экономически дегIаухилга сихдара кIоаргачара хьайоагIа таронаш хьагучайоах дIадоладаьча материально - технически база кердаяккхаро, Iилма-технически прогресса кIийлен тIа халкъа боахам эргабаьккха тоабаро, боахама механизма радикальни реформа хозрасчет, ше-шийна финансировани елга юкъедоаладаро, доал деча демократически централизма ленински принципаш меттаоттаяро, дисциплинеи порядоки чIоагIъяро.

Укх тIеххьарча шерашка яьча шеррача масштабни экономически эксперименташа хьахьекхар боахам лелабара кердача хьалий йоккха эффективность.

ВIубеннагIа кароерзаю мехка агропромышленни комплексеи гIишлош ечеи къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формаш. Кердача тайпара болх бе йолаеннай транспорт, бувзам, торговлии бытовой гIулакхаш делгеи.

Боккха лоархIам болаш хургда мехка шерра хIанз проект ювцаш латта пачхьалкхен предприятех дола закон. Из оттадаь да экономика керттерча звене боахам лелабара хьалаши методаши овлангара хувцара, планови юкъиги хозрасчети вIашагIтохаш предприятей болх чIоагIбара, уж шоай лоIамеи бехктокхамеи хилара наьха творчествас кхелла ше-шийна доал дара керда формаш чIоагIъяра.

Цу хьалашка геттара кердача тайпара вIаштIехьбаккха беза профессиональни союзий беррига производственно - экономически болх а, боахам лелабара экономически методаш кхоачашъеча цар лоархIами моттиги хьадда къоастае еза, къаенна стереотипаш дIаяха еза.

Боахама, экономически балха формаш, планировани эргаяьккха тоарца дувзаденна дешаш къахьегама коллективо дакъа а ца лоацаш административни персонала кIезигача наха къестаделга магийта дагIац.

Цудухьа тIагIертта кхоачашданза даргдоацаш да ВЦСПС инициативагIа дIадоладаь къахьегамхой экономически всеобучагIа Iомабелга. Всеобуча берригача балха юкъмоттиге оттаде деза боахама расчет Iомаелга.

Боахама органашца цхьана профсоюзни комитеташа хьахилийта деза бригадаши кхыйола подразделенеши коллективни подряда тIа яхара, хIаьта предприятеш — производственнии социальнии дегIаахара средстваш къахьегача коллективо ше йоахачеи дIа-са нийсъечеи йиззача хозрасчета тIа, шийга дIадахар ше меттаоттар тIеи ше-шийна финансировани яр тIеи яхара эша хьалаш.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Доклад лоацъяь кепатох.

ГIАДВУГАШ ЙОЛА ИТОГАШ

РЕПОРТАЖ

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъяра социалистически декхараш тIайнца дукха производственни коллективаш я республике. Царех цаI я Вознесенски газ чакхйоаха завод.

Дика къахьегарца чакхдаьккхар завода коллективо пятилетка хьалхара шу. Заданел совгIа арахийцар 9,5 эзар тонн стабильни доаца бензин, 12,1 миллион кубометр газ. Еррига а дIалаьрхIача планал совгIа маьхалъяьккхар 199 эзар сома маьха продукци.

Иштта дика къахьийгад заводерча наха дIабахача бетта а. Ханал кхо ди хьалха кхоачашйир план. Заданел совгIа арахийцар 15 эзар сома маьха товарни продукци. Цу юкъа къахьегама овсарле планал совгIа лакхъелар 1,3 процент...

Керда смена дIайолаяла хIанз а ах сахьат гаргга ха я. Бакъда, Алироев керте латта контрольно-бустама приборийи автоматикан участка смена тхьовре а цехе я. Хувцалуча технологашца цхьаьца дувцаш, вIаши дагабоалаш, малагIча балха участкана дукхагIа тернам тIабахийта беза, вахте малагIа кхоачамбоацараш нийсделар дувцаш ба шин смена технологаш.

Соца ва завода керттера технолог С. Лечаев. Цо бовзийт сона участкера нах, цар бригадир Х. Алироев. ВурийтталагIа шу да Алироева заводе къахьега. Дика специалист, тешаме новкъост санна вовз из коллективе. Дукха ха яц сменана кулгалде ва этта.

— Селхан дизза шу даьннад — яхаш велакъеж Хьажбикар.

— Цу хана дукха яцар хозрасчетагIа къахьега коллективаш, — йоах Лечаева, — хIьта нийсса цхьа шу хьалха производствана а наха а болча пайдана ерригача заводе 75 процент бола нах хозрасчета тIа баха лаьрхIар оаха. Юххьанца халонаш дукъала кийчъелча балхара дIаваьлар пхиъ мастер.

— Цхьабакъда уж дIабаьнабар аьнна хIама-м телханзар, — аьле къамаьла юкъевоагIа Алироев, — Цу пхе мастера когаметта кхо специалист хьахержар йIаьхий опыт йолча болхлоех, хIаьта хьалхагIа пхе сага хинна ахчан фонд цу кхьенна юкъе дIа-са йийкъар.

— Вахаро ше бакъдаь хIама да кхьметтел ши бIаь саго беш хинна болх тахан дукха кIезигагIа болча наха бе карагIдаргдолга, тахан вайна шаьра гуш да, (къаьстта тха производстве) къахьегаш бола нах дукхагIа хиннабар аьнна балха хьокхамаш лакхагIа хургдоацилга, — йоах Лечаева. — ХIанз тха коллективо беш бола болх бергба дикка кIезигагIа болча наха а. Оаха дIалаьрхIача 150 саг мукъавалийта йиш йолаш да тхо. Бакъда, юхебисачарна болх тIа-м кхетаргба, хIаравар визза ше а производствана дIалуш хила везилга мара дац из, цудухьа цох беркат мара зе даргдац.

—Аз а са новкъосташа а чIоагIа теркам тIабохийташ йийшай пачхьалкхен предприяте (объединене) Закона проект, — аьле тха къамаьла юкъевоагIа аппаратчик А. Королев. — Сона хетачох халкъбоахаме эргалонаш яь ца Iаш, цо наьха психологи а хийцай. ХIанз вIалла а хазац «са бала бац, из са гIулакх дац» яха дешаш. ХIаравар гIерт производства визза да хила. Шийна тIадиллача декхарий лоархIам ма барра кхетабу дукхагIчар.

— Цхьа бутт хьалха со волча а вена ше мастера декхарех мукъавалийтар дийхар С. Терентьева, — яхаш дувц Лечаева. — Шу хьалха дийша ваьнна къона специалист ва Сергей. Балха опыт кIезига я. Цудухьа ма хетта дIабодацар болх. Дег тIара раьза хилар из цхьан юкъа аппаратчикалла болх бе. ХIанз ший декхарех тIехдика лоархIавеш ва.

Сиха дIайода ха. Шийтта сахьат доаллаш завода актови зале гуллуш ба болхлой. Укхаза лоацца торжественни собрани е лаьрхIад. Из хетаяьй КПСС XXVII съезд хьайийллача шу дузача денга укх шера шин бетта план кхоачашъе тIайнца хинна социалистически декхарех лоархIаьча сменай, участкай коллективаш даькъала ювца. Царех я В. Пресняков, Ю. Узиев, В. Клочков, А. Коттоев керте латта коллективаш. Залера хьахозаш я безаме ашараш. Массане а бIарг тIаоттаргболча хьалтеха доалл яхье котбаьннараш даькъала бувцаш дола транспарант. Зал хьалйиза болча наха ура а гIайтта чIоагIгIа тIоараш а детташ, тIаэц яхье котбаьннараш.

Цул тIехьагIа яхье котбаьннарашта дIаделар маьхера совгIаташ, сийлен грамоташ.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ВЦСПС БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТИ КПСС XXVII СЪЕЗДА РЕШЕНЕШКА ХЬЕЖЖА ДОЛА СССР ПРОФЕССИОНАЛЬНИ СОЮЗИЙ ДЕКХАРАШИ

(Инстедоалар. Делалур 1-ча оагIо тIа).

Боккха халкъбоахама лоархIам болаш да укх гарггарча шин шера ленинградцаша дIадоладаь ма хиллара оборудовани шин сменагIа, хIаьта уникальнии безача маьхен яр — ккаь е йиъ сменагIа болх бара режима тIа яккхар, цо йиш хулийтаргья производства эффективность чIоагIа лакхъе а социальни хьаштанта дикка дукха средстваш мукъа ялийта а.

Профсоюзий производственно экономически болх эргабоахкхача хьалхарчарех цхьан моттиге оттаде доагIа социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга эргадаьккха тоадара дешаш.

Социалистически яхь дукхагIча даькъе производства эффективность ма могга айяра, продукце дикал лакхъяра, материальни ресурсаш кхояра, поставкай хьакъехьара декхараш, нах чубаха цIеноши культурно-бытовой гIишлоши хьалъяра план бIаь процент кхоачашъяра тIаерзаяь цунна кулгалдара дукха гIулакхаш даьд КПСС XXVII съезд хинначул тIехьагIа.

«ШийтталагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра йолча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа Советски Союза къахьегамхой тIахьехаш КПСС ЦК даьча кхайкарало, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-ен ВЛКСМ ЦК-ан соцамо производства кхы тIа йола резерваш шерра хьалаха йолаялийтар. Сийлаьх - боккхача Октябра 70 шу далара ма боагтIара накъабахара болча дуккхача наьха болама юхьнг дIайолайир.

Кхы а пайданегIа хила еза материальни ресурсаш кхояра тIехьара яхь. Профсоюзаша дIаболабаьб хIара коллективо кхояча материалаща, бийдалца, доагорца, электроэнергеца шера шин а кхы дукхагIча а деношка болх бара лоархIаме болам. Къаьсттача низаца гучабала беза хIанз арахецача продукце дикал овлангара тоаяра тIеххьарча къовсаме йолча социалистически яхьа лоархIам.

Ер шу дIадолалуш дуккхача предприятешка юкъейоалайир продукцена паччахьалкхен приемка елга. Госприемка юкъейоалаяр бехктокхаме ца хеташ гIулакх даьча; цунга во кийчбеннача продукци хьаеча а маьхалйоаккхача а халонаш, къахьегама коллективашка нах раьза боацилга хьахилар. Болхлоша бIарчча хьаллоац госприемка, уж цох кхерац, цхьабакъда цар доагIаш дIадех производство вIаштIехьйоккхача, материально-технически Iалашо еча порядок оттаелга.

Къахьегама овсарле лакхъе, материальни ресурсаш кхое, эша а дика а продукци арахецар духьа ма могга могаде деза къахьегача коллективаша социалистически декхарий лакхера форма йола низкъала встречни планаш тIаэцилга.

Яхь вIаштIехьйоаккхача эггара мелагIйола звено йолаш дус дикагIйола производственни опыт дIа-са йоаржаелга. ДукхагIча даькъе из болх чакхбоалийт духхьала министерствашни профсоюзий ЦК-аши цхьана яь решенеш тIаэцарца.

Халкъа боахама интенсификаце керттера рычаг, цун эффективность лакхъяра лард я Iилма - технически прогресс. Советски профсоюзаша бизза хьаллоац из сихъяра тIаберзабаь парте никъ.

Воай балха ерригача формашца вай декхарийла да Iилма - технически прогресс сихъяра новкъостал де, из де лерхIача къахьегамхой дуккхача наьха технически творчествох дикагIа пайда эца. Цунца цхьана къаьгга гуш да хIанз а вIалла кхоачам боацаш геттара йоккхача общественни Iилма-технически потенциалах пайда эцилга. Халкъа боахаме кIезига хьаIайнаяц Iилманхоша, конструктораша инженераша, изобретателашеи рационализаторашеи творчески низаш тIадохийталга дIадехаш йола проблемаш.

Экономически санна организационни а рычагаш шийна чулоацаш йола механизм изобретенеш юкъеяхьара доал дара принципиально — керден нийсен механизм хиланза яргьяц. Юххера а ха хьакхаьчай изобретательствах дола закон оттадаьдаккхара.

Профсоюзий сийлени бехктокхамеи декхар да Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара ма боагIара накъабахара тIехьара дукха нах юкъебола социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаяр, из сийдола цIей къахьегама кердача котолонаша, мохк социально-экономически дегIаухилга хьадда сихдарца белгалдаккхар.

Советски профсоюзашта массаза а хьалхарча плане хила а хиннай, юсаш а я социальни политика, къахьегамхой вахара хьалаш лораделга. КПСС XXVII съездо аьнна ма хиллара, ма дарра аьлча цунах латт профсоюзий балха керттера маIан.

Партийни съезда, КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решеней позицеш тIара цу балха самокритично мах а беш, ВЦСПС-аген кхыйолча профсоюзни органашкен иштта кIезига дакъа кхачац социальни сфере дегIайоагIаш хинна негативни процессаш бахьан, укх тIеххьарча пятилеткашка экономика социальни лостам гуччахьа кхоачамбоацаш хилар бахьан долча бехктокхамах.

Профсоюзаш тIатеIIа кхоачашъе езаш я парте XXVII съезда йолча Политически доклада тIа М. С. Горбачева белгалъяь чIоагIа социальни политика.

Профсоюзашта шоай декхар гу социальни сфера приоритетни дегIаухилга лоррагIа кхоачашдеш хиларца, советски наьха къахьегама, быта, салаIара, образованен медицински гIулакх дареи дика хьалаш хилийтара дола хьашташ тIехьтIехьа диззагIа кхоачашде дезаш хиларца. Къахьегамхой законагIа доагIа материальнии, культурнии хьашташ кхоачашдарах дувцача хана дукхагIа тIагIертта гIулакхаш де, къахьегам нийса, дика лакхбе, цунагIа доагIар цхьатарра дIанийсдара тенденци дIаяккха, социальни нийсхон принцип кхоачашъе гIерташ хила еза уж. Уж декхараш хьалхадоах вайна эргалонаш яро.

Профсоюзий балха тIа болхлойн гIулакхерча наьхен алапе дешаш массаза а хиннад йоккха моттиг дIалоацаш. ХIаьта хIанз цар лоархIам къаьстта лакхлуш ба. Профсоюзий Центральни комитеташи Советаши, предприятейи объединенейи профсоюзни организацеш декхарийла я къахьегамах доагIачун хьакъехьа шоай йолча полномочеех бизза а гIулакх довзаш а пайда эца, алапе бустамаш — тарифаши, окладаши, премеши, надбавкаши къоастаеча нийса гIулакх хургдолаш гаранти оттае, къахьегама затратий нормашкеи нормативашкеи юха а хьажа.

Цу дерригача дешаша дIадех хIара дийнахьеи пайданеи тIахьожам доаттабелга.

Къахьегамах доагIар далар хьакъехьа дIадоладеннача кIоарггIача хувцамий маIан латт алапи лакхдеш санна къахьегама дикален дукхален, цун бухсоцаш хьахулачунга хьежжа из ларттIа а массе моттиге а оттадара хилавза даргдоаца хьалаш вIаштIехьдахарах.

Вай съездал хьалха хиннача отчетно - хоржамий кампане хьалхадаьхар потреблене общественни фондех кхы а нийсагIа пайда эцарах дола дешаш.

12 пятилетке лакхъе лерхIача потреблене общественни фондаша дIадоаккхаргда бахача наьха цхьайола группаш кIезига Iалашъяь хулга. Пятилетка чакхйоалаш сагасих юккъера лаьрхIа 50 сом бетта кхоачаш доходаш йола дезалаш практически бусаргбац. Потреблене общественни фондаш хила еза къахьегамах бухсоцаш коллективни хьахулачоа юкъе хадданза тешаме доккхагIа дакъа лоацача болхлошта кхы а шерагIа гIойле йоалаш. ВЦСПС-а хетачогIа, болхлойн гIулакхерча наьхен отпускех, царца цхьана эггара эIамагIйола отпуск йIаьхъярах а дола керда закон оттаданза даргдац.

Вай ерригача экономически социальнии политикас де лерхIача керттерчарех да баха нах кхачан продуктаща дикагIа Iалашбар, Кхачан программа кхоачашъяр. Колхозийи совхозийи экономика дIахо а айяра, мехка ерригa агропромышленни комплекс дегIайоалаяра хадданза йоакхо а еш баха нах дикагIа Iалашбара, предприятей подсобни юрта боахамаши бахача наьха личний подсобни боахамаши дегIадоаладар, коллективни сомий бешамаши, огородаши лелаелга санна йола резерваш болх бе йолаялийтанза яргьяц. Укхаза къаьстта гучабала беза производственни доакъой хIама вIаштIехьдаккхара профсоюзий лоархIам.

1986 — 2000 шерашка халкъа эша товараш хьаделген гIулакхаш дара сферей дегIайоалаяра комплексни программа кхоачашъеча кхы а хьинарегIа дакъа лаца декхарийла я профсоюзни организацеш. Цу программа тIара доагIа декхараш кхоачашдара ВЦСПС-о чIоагIъяь профсоюзий практически долча гIулакхий план цхьайолча профсоюзни органаша кхоачашъяц.

Къахьегамхошта хIара предприяте бытовой гIулакхаш дергдолаш хIама де декхарийла я профсоюзни организацеш.

Ховш ма дарра, къахьегамхой материальни хьалтаронца дувзаденна да товарий мах оттабарцеи деча гIулакхашта йолча тарифий боарамцеи. Розничний мьхаши тарифаши оттадарца дувзаденна декхараш кхоачашдеча, цу даькъе общественни, болхлой тIахьожам чIоагIбеча профсоюзаша хьинаре дакъа лацар — профсоюзни организацей экономически социальнии функцех лоархIамегIйола цаI я.

Вай мехка дикка лоархIаме болх бу нах чубаха цIеною хьалдеш. Укх тIеххьарча 20 шера нах чубаха цIеною шозза гаргга дукхагIа хиннад. Иштта дале а нах чубаха цIеною хилийтара проблема хIанз а ира йолаш юс. Нах чубаха цIеною сихагIа хьалдаь доахилга дерригача халкъа гIулакх а хинна дIаоттаде аьнна парте баь тIахьехам хьинаре хьаллаьцар дуккхача къахьегача коллективаша, профсоюзни организацеша. Лохехьара хьалйоагIача инициативаца чIоагIало а лувш, ВЦСПС-о къоастайир нах чубаха цIеною сихагIа хьалдаь доахача юкъе къахьегача коллективаша, профсоюзни организацеша дакъалацара формаш. ВЦСПС XI Пленумо могадир гIишлош еча организацешта дукхагIа новкъостал делга, боахама способагIа нах чубаха цIеною дукхагIа хьалделга, социально - культурни мероприятей ерригача фондех аханел кIезигагIа йоацаш цу гIулакхашка дIайохийтилга, хIаьта иштта производственни гIишлош яра къоастаеча средствай 10 процент нах чубаха цIеною хьалдарга дерригa дIадохийтилга а.

Профсоюзни комитеташка аьннад индивидуальнии кооперативнии нах чубаха цIеною, кагирхой чубаха комплексаш хьалъяра ма могга дукхагIа новкъостал де, индивидуальни цIеною дераштен нах чубаха цIеною деча кооперативай членаштен предприятей поощрительни фондашцара материальни гIо дара дукхагIа средстваш хьожае.

Нах чубаха цIеною сихагIа хьалдара иштта бокхача лоархIаме да нах чубахача цIеной йолаш йолча фондах дикагIа пайда эцар, из нийсса дIа-са хьожаяр, цу гIулакха тIехь советски законаш, социальни нийсхон принцип йизза кхоачашъяр.

Шоай защитни функцеш кхоачашъяра процесс чакхйоаккхаш профсоюзаша хадданза йоакхо ю ерригача предприятешка, халкъа боахама дерригача доакъошка йоккха овсарле йола болх бара эша унахцIенеи кхерамзен хьалаш хилийтара.

Отчетни хана тата дара, вибраце, сердала, помещене дом гIаттарен газаца бIехьярен боарамий хьакъехьарча нормашка хьежжа 15 миллион сага балха моттиг нийсъяьй. Шоззанел а дукхагIа лакхъеннай кулгашца къахьегара механизаци яра темпаш. Физически хала балхаш ду болхлой промышленносте ахаш кIезигагIа хиннад. Къахьегам лорабарга дIадодар иттлагIча пятилетке хинначул 20 процент дукхагIа хинад, цох 24 миллиард сом а хилар.

Дизза кхоачашдулургдолаш да шийтталагIча пятилетка хана балха ерригача моттигашка йолаш йолча нормативашка хьежжа къахьегама хьалаш хилийтара, физически хала къахьегам кIезигбара темпаш шозза дукхагIа хилийтара, травмаш хилара кхерамца, сага хьалашца бувзабенна болх бола машинаш а оборудовани а производствера дIаяккхара, травматизм йоацаш болх беча бригадаш коллективайи почин шерра дIайоаржаяра декхар.

Профкомаша администрацеца цхьана укх шере а дизза кхоачашде доагIа берригa къахьегамхой бIайхача кхачанца, санитарно-бытовой помещенешца Iалашбара декхар, цар чу хьокхаме порядок, комфорти паргIатон хилийта, къахьегамхой балха барзкъаща, кога гIирсаца а индивидуальни лоравалара кхыча средствашца а дикагIа Iалашбе боагIа.

КПСС XXVII съездо геттара нийса бехк баьккхар профсоюзех къахьегамхой законагIа йоагIа бокъонаш лораярах дувцача хана массаза а майррен тIагIерттан уж ца хиларах. ЗаконагIа доацаш болхлойн гIулакхера нахи балхара дIабахар, балха хана а салаIара хана а режим телхаяр, нийса доацаш алапи далар, кхыдола дукха харц хIамаш а шоай ханахьа теркал ца деш, профсоюзни комитеташа, къахьегама правови инспекце шоай функцеш, къахьегамхошта хьалхашкара шоай профессиональнии общественнии декхар ледара кхоачашдеш хилара масалаш геттара дукха доаладе йиш я. Профсоюзни организацешка шоай бокъонаш лораеш ца хилар бахьан долаш къахьегамхой кхайк суден лакхехьа латтача профсоюзни органашкен, шоай къахьегама хьакъехьара дешаш цига къеста а ду.

ХIанз а кхы а шерагIча масштабашка, профсоюзашта карайолаш йолча ерригача формашцеи средствашцеи вай дIабоаржабе беза къахьегамхой унахцIено чIоагIъяра, лазараш хилара профилактика, цу кIийлен тIа ханна къахьегачара валар лохдара хьакъехьара болх. Цу гIулакха тIара лард а хинна дIаотта еза «унахцIено» яха отраслеви территориальни программаш.

Профсоюзий лоархIаме декхар да санаторно-курортни гIишлош хьалъелга ма могга сихдар, Iаьржачен Балтийски фордий йистошка, Крымен Кавказен уж хьалъяр меттел, дикка кхы а шерагIча масштабашка моттигера здравницаш хьалъяр, Къулбаседа, СибарегIени Гаьнарча Малхбоаленн курортни районашка а интенсивни экономически караерзаеча кхыча регионашка а хьалъяр. Къаьстта йоакхо е йоагIа дабшта-ноанощта бераща цхьана йола специализировании санатореш, салаIара заводской базаш шеръяра, санаторей - профилакторейи сеть дIахо а дегIайоалаяра. Социалистически дезал чIоагIбара, ноанали къахьегача а общественни болх беча а кхалнаха хьинаре дакъа лацари вIашагIтохара эша дикагIдола хьалаш хьадара тIадерзадаьча гIулакхий шерра программа кхоачашъе оттадаьд шийтталагIча пятилетке. Бера цаIи ахи шу даллалца цунга хьажара алапи а луш ноанош болча кхалнаха луш йола отпуск йIаьхъергья, ялх беттага кхоачаш кхы тIа а алапи доацаш отпуск эца бокъо лургья: бер диле хьалха 56 ди хиннача 70 ди луш отпуск йIаьхъергья, ХIаьта иштта бер цамогаш хилча алапи луш дола денош а дукхагIа хулийтаргда. Кхаь шерага кхачалца бера мах боацаш молхаш тела йолаергья.

Укх пятилетке а я кхалнах къахьегама физически халеи вочен хьалашка балхаш дечара мукъабахара йола реальни таронаш. Нана йолча кхалсага, болхло йолча кхалсага дукхагIа йоакхо яра дIахо беш бола берригa шоай болх профсоюзни комитеташа бе беза хIанз массанахьа а вIашагIйохкаш йолча кхалнаьха советаща айхха бувзам а болаш.

Вай социалистически общества белгалара оамал я боккхагIбарий йоакхо елга. Укх тIеххьарча шерашка миллионаш болча пенсионераш та пенсеш тIатехад, уж чуIеча фусамаща Iалашбара льготаш шеръяьй, медикаменташа, салаIараи дарба дайтараи йолча путевкаща Iалашбаьб, къахьегалургдоацарашта социальни гIулакх дара боарам лакхбеннаб. Бакъда пенсионерий къахьегам вIаштIехьбоаккхача къоастаянза йола проблемаш а я. Хьалха а санна ледара юкъейоалаю бIарчча доацача балха дийнахьа, бIарчча доацача балха кIирагIа е цIагIа болх бара пенсионерашта меган йола график. Правительстваси ВЦСПС-ен цхьана яьча решенегIа къоаста ма дарра, эггара паргIатагIа долча тайпара ветеранаша къахьегара режим боахама органашкара хилийта, царна эша цIеноши интернаташ хьалъйита тIагIертта оарцагIйовла еза профсоюзий советаши комитеташи. ЧIоагIа тоае езаш я пенсионни Iалашо а. ХIанз ВЦСПС-а дакъа а лоацаш болх бу пенсейх дола керда закон кийчдара. Ветераний чIоагIаIа йоакхо яра болх вай бе беза дукха ха йоацаш хьаьча тIемеи къахьегамеи Ерригсоюзни организацеца айхха цхьана къа а хьегаш.

Керда общество хьаеча профсоюзий бола лоархIами моттиги къоаста а еш, Владимир Ильич Ленина белгалдаьккхад профсоюзаш кхетам балара организаци йолга. ЦК январски (1987 ш.) Пленуме белгалдаьккха ма хиллара, мехка хьахулаш я керда морально - нравственни атмосфера. Кердабоаккхаш ба ганзай мах, общество дIахо а дегIаахара наькъех дерригача халкъа йола шерра дискусси ю, нахаца беча балха керда методаш лохилга дIадоладеннад. Бакъда духхьала дIаала доагIа цу къаьстта динача хьалех профсоюзаша кхоачамболлаш пайда эцац, аьнна.

Щенхаштта вайх бехк баккха боагIаш хIама да предприятешкара дIабувларех 60 процент гаргга бараш шоай лоIамагIа бувлаш хилар, уж къона нах ба. Цун керттера бахьан да кагирхой теркал ца бар, цар проблемай ирали лоархIами кхета ца бар. КIезнга моттигаш яц шоашта карагIдаьннарашца йовзаш йолча бригадаша безам боацаш къона болхлой профтехучилищешка, юкъерча школашка дийша баьннараш тIаэцаш. Бокъо а йолаш оттаде доагIа хIара къонача болхлочо шийн къахьегама вахар бригаде, къахьегам вIаштIехьбаккхара хIанзарча, коллективни формай хьалашка дIадоладара декхар.

Кагирхошца беча индивидуальни балха лоархIам коллективни влиянегIа боалаш бац.

Йоакхо е еза кхы а лакхера общественни лоархIам болаш хьехамчий-наставникий болам хилийтара.

Тешамерча, цIенача къахьегама сий айдарца цхьана вай социалистически общества цIендаь дIадоаккх тахан шийна мегарг мел доацар.

Порядоки дисциплинеи чIоагIъяра керттерадар — нахаца, коллективаща беш бола болх хоадам боллаш дIабахьар да. Цхьабакъда, юкъ-юкъа из болх вIаштIехьбоаккхалац дукхача профсоюзни организацешта.

Массаза вай теркама кертте латта деза патриотическии интернациональнии болх дIабахьара дешаш. ЛоархIам болаш да къахьегаме, дешаре, культуре, социалистически даьхе лораяра. дерригача советски халкъо де дезарех нах дIакхетабари, уж наькъаш вIашагIдохкари, чIоагIдари. Мехна, цун тайп-тайпарча регионий къамий структура нийса лелаергIйолаш бола никъ тешшаме дIабахьа беза профсоюзни органий составо.

Эргалоний дуккха а оагIорахьарча процессе лоархIамера декхар тIадуж цахаддаш хIара сага дог-уйла нийсъяра, культура лакхъяра, наьха пайданера салоIам вIаштIехьбаккхара.

ВЦСПС-о съездага предложени лу гаргарча итт шера профсоюзий ахчах цхьа миллиард сом дIа а дахийта Европейски къулбаседа, СибарегIарча, Гаьнарча Малхбоален районашка клубаши спортсооруженеши керда хьалъе а йолаш яраш тоае а. Цо таро хулийтаргья интенсивни экономически балхаш деча моттигашка предприятейи стройкайи коллективашта лаьрхIа кхы а эзараш клубнии спортивнии учрежденеш хьаелла.

Профсоюзаша культурно-кхетама болх шербара боккха низ ба школашкен, кхыча дешара заведенешкеи, предприятешкеи, учреждене шкен йолаш йола 600 эзар активни спортивнии залаш, 500 эзар цIе уголокаш.

Тахан эшаш я кхетамца вIаштIехьъяьккха профсоюзийи, литература, искусства, спорта болхлойи цхьанарча балха система, хетаргахьа, къахьегамхой духовнии физически хIанзара дукха декхараш кхоачашдергдола профессиональни, творчески союзий, спортивни организацей дукхача хана лаьрхIа программа вIашагIйолла а еза.

Массаза санна чакхбаккханза баргбоаца болх ба, моллагIча ведомстве уж чуйоагIе а, клубаш, спортивнии туристически организацеш мехка материально-технически снабжене цхьан системаца Iалашъелга. Уж дешаш теркамца къоастадар дех оаха социальни дегIаахара йолча СССР Министрий Совета бюрогара.

ВЦСПС-си ВЛКСМ ЦК-си предложенеш еннай СССР правительстваrа материально-технически социально-культурнии хьакъехьа общежитеш Iалашъяра, царца цхьана дезалий общежитеш а йолаш. Тхо тешаш да уж дешаш нийса къоастадергхиларах.

Къахьегамхоша шоай профсоюзашта хьалхашка оттадаьча керттерча декхарех цаI да аьхки берийн кхувш боагIарийн салоIилга вIаштIехьдаккхар. Отчетни хана чухь 1,5-нел совгIа тIаккхийттай унахцIенон лагераш. ВЦСПС дIадоладарах дегIайоагIаш латт школай арахьарча балха керда форма — шоаш бахача моттигашка кхелетарашта лаьрхIа профсоюзий ахчах клубаш хьалъелга. Цхьабакъда, хIанзарча хано дIадех берашеи кхелетарашеи салаIар кердача тайпара вIаштIехьдаккхар. Къаьстта терко е еза вай мехка къулбаседа территореш тIа бахача профтехучилищай дешархой, берий салоIилга ахкан хана нийса оттадара.

Профсоюзий организаторски болх нийса дIабахьара боккха лоархIам болаш да КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо даь, дIахо а вай мехка демократи, халкъа социалистически самоуправлени дегIайоалаяра, кадраща ра болх тоабара дола соцамаш.

ХIанз шерра ювцаш я паччахьалкхен предприятех (объединенех) долча закона проект. Проекта тIа белгалъяьккхай кердача хьалашка предприяте болх бара йола профсоюзни комитета моттиг, хIаьта цу тIа ювц производстве кулгалдара, социальни дегIаахара хьакъехьара соцамаш тIаэцара, къахьегамхой хьашташ лорадара йола цун бокъонаш. Обсуждене хьахьокх цу закона проект берригаш раьза болаш къахьегама коллективаша, профсоюзни активо тIаэцилга. Цун положенеша хьагойт къахьегамхой уйлаши хетараши царца тарлуш хилар. Вай хIанззе денз кийча хила деза закон арадаьлча из болх нийса дIабахьа.

Тахан профсоюзий системе чуйоагIаш я 713 эзар юххьанцара профсоюзни организаци. Царех 90 процент йолчар берригa шоай болх дIахьу общественни хьисапе. Отчетно-хоржамий собранешкеи конференцешкеи цIаккха ца хиннача тайпара гуччахьара, чIоагIа къамаьл хиннад, хIаьта юххьанцарча профорганизацей болх критика а еш къоастабаьб. Цига шоашта критически замечанеши предложенеши юкъе а йоалаеш къамаьлаш даьд 24 миллионал дукхагIа болча профсоюзий членаша. Дикка хувцаенна кердаьннай профсоюзни комитеташ. ТIаккхийттаб профсоюзни органашка хержа кагирхой.

Профсоюзий Iоткъам чIоагIбеннаб къахьегама коллективай эггара дукхагIа йолча звеньяшка — производственни бригадашка. Лакхбеннаб цехови организацей лоархIам.

ЧIоагIа пайдане да профсоюзни организацей лоархIам лакхбелга. Профсоюзни организацей вахара хьалхашка латта дерригa дешаш принципиальни а гуччахьа а къоастадара йола моттиг а хинна дIаотта декхарийла я уж. Ларда тIара тоабе беза юххьанцарча организацешкара массазарча комиссей болх, общественни хьисапе цар болх хилара.

Профсоюзий хоржама органаш вIашагIйохкара йола процесс дIахо демократизаци еза я. Цар керттера декхар да из шоай болх дика дIабахьара, керда низаш шоашта юкъеозара, профсоюза членашта хьалхашка цар бехктокхам лакхбара. Цу хьакъехьара КПСС ЦК январски Пленума партийни организацешта оттадаь дешаш вайна а доагIаш да. Масса инстанцей хоржама органашка оттаяь кандидатураш лаьрхIа ювца еза профсоюзни организацешка, цар болх беча моттигашка. Уж организацеш — цеховойи, юххьанцареи, профгруппаш бокъо йолаш хила еза шоай викал хоржама органера юхавеха, нагахьа санна шийх тешаш тIадилла декхар цо кхоачаш ца дойя. Цу гIулакхо таро хулийтаргья хоржама профорганаш вIашагIйохкара дола демократически наькъаш дIахо а шерде. Чурапрофсоюзни демократи дIахо а тоаяра принципиальни оагIув я профсоюзий балха гласность чIоагIъелга. Цу гIулакха оарцагIъяха еза профсоюзни кепайоазон йоккха таронаш. Цхьаккха тайпара ла мегаргдолаш дац газеташтеи журналаштеи энжи кулгалделген критика IотеIаелген.

Профсоюзий система керттерча звеношка — юххьанцарча профорганизацей балха тIа чIоагтIа хувцамаш делга, профсоюзашта хьалхашка оттадаьча кердача декхараша шоай болх эргабаьккха тоабелга кIоаргга дIадех профсоюзий центральни комитеташкара, советашкара, ВЦСПС, цар аппараташкара, профсоюзни болхлой кадрашкара. Этта латтар, къаьнача оамалий, мухь, бюрократизм, каьхаташ дукха яздар — уж гIулакхаш да дуккхача кулгалдеча профсоюзни органий балхаца.

Дукха а предложенеш тел профсоюзий Центральни комитетийи Советийи декхараш делга къоастадара. Ший тайпара уж белгалдаьхад съездо ювцаргйолаш оттаяьча устава проекта тIа.

Кадрови балха тIа цIенхаштта гIалаташ дийнад дуккха а бехи ВЦСПС-а, цун президиума, секретариата а болаш. Цкъаза йоагтIача тайпара принципиальность увттаяьяц оаха, пайда болаш йола кадраш вIаштIехьъяхаяц, юкъ-юкъе теркал ца еш юташ хиннай болхлой харцахьара оамалаш, кIоаргга а критика еш а къестадаьдац профсоюзни организацешка гIулакхаш. Уж хIамаш дIадахара де дезараш да масса а моттиге гласности духьалара къамаьли чIоагIделга, критикеи самокритикеи массанахьа хIара профсоюзни органо, болхлочо беча балха боарам хинна дIаоттилга, цар балха тIа пайда бахьилга, дIахо гIулакхаш тоадара оарцагIбоахилга, дIахьоча наькъа керда импульс лулга.

Дизза даргдоацар хинна дIаэттад профсоюзни аппарата болх тоабелга. Коллегиальни органашта доал де аппарат гIертара гIулакх цIенхаштта дIадаккха деза.

Профсоюзни органий аппарата болх эргабаьккха тоабара кадраш балха тIа дIа-юха нийсъяраи уж хьалхеяраи лоархIам болаш я профсоюзни бехктокхамерча болхлой аттестаци. Тхона хетачох, из хила езар профсоюзни органий хIара хоржам хилча, принципиальность, объективность, шерра дIа-хьа гласность хулийталга, закон чIоагтIа лораделга юкъе а ухийташ, лакхерча организационнии идейно - политически боараме.

Ший болх мела эргабоаккх ВЦСПС аппарато ший карарча организацешкеи учреждене шкеи. ТIанйца постановленеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам кхоачам хиллал лелабац ВЦСПС секретариатон отделашеи. Моттигашка профсоюзни болх эргабаккхара хIанз а эсала новкъостал ду.

Керттера гIулакх да профсоюзни кадраш нийчъяра болх дIахо а тоабелга.

СССР профсоюзни устава тIа хувцамаш дара гIулакх къоастаде а тIаэца а деза съездо. Устава кердача редакцех белгалдаьд советски общества политически системе малагIа моттиг дIалоаца декхар латт профсоюзашта хьалхашка яха дешаш, халкъа социалистически самоуправлени хилара, сухалбара дола цар керттера наькъаш, мохк социально - экономически дегIабоагIача хана. Нийсдаь тоадаьд профсоюзий члений бокъонаши декхараши, юххьанцарча профсоюзни организацей декхараш. Чурчапрофсоюзни вахара нормаш дIахо а тоаяран, царна демократизаци яран, профсоюзни органий нахацара бувзам чIоагIбаран, цар болх шерра дIагойтаран йола положенеш тIакхийттай устава. ХIанз «Профсоюзаши паччахьалкхени общественнии организацеш» яха керда раздел юкъейнхьай устава.

ХIара шу тIехьагIа дикагIа а эффективнегIа а хулаш доагIа профсоюзаша халкъа депутатий Советаща цхьана леладу гIулакхаш.

Профсоюзий советаштеи комитеташтеи халкъа депутатий Советаща айхха бувзам а болаш мегарг а да декхарийла а я жилищни проблема къоастаеча, халкъа эша товараш арахецар, гIулакх дара сфераш, Iалам лорадара гIулакх, социальнии производственнии инфраструктураш дегIакхувлача, кхыйола проблемаш къестаеча доккхий толамаш даха.

ВЦСПС-а СССР правительствацара гIулакхацара бувзамаш чIоагIденнад. Отчетни хана СССР Министрий Совете доккхийча дешаех йола 100 предложени дIачуеннай. Уж балхах лури тайп-тайпарча категоре къахьегамхошта премировании яра тоадара, социалистически яхь, бригадни подряд, духьалара планировании кхы дIахо дегIакхувлара, чуIе фусамаши деша даха ха йоацача берий учрежденеши хьалъелга шердара, кагирхой жилищни комплексаш хьаяра, къахьегам лорабелга чIоагIдара, къахьегамхой спецбарзкъаца Iалашбара. хIаьта иштта кхыйолча дуккхача проблемашта хетаяь я. Уж ерригa предложенеш правительствас мога а яьй дикагIча оагIорахьа къоаста а яьй, хIаьта царех дукхагIчар хьакъехьа СССР Министрий Советеи ВЦСПС-ен цхьана соцамаш тIанйцад.

Боахама механизма эргалонаш яро дIадех ВЦСПС-а Госпланаца, Госснабаца, Госкомтрудаца, финансай Министерстваца кхы а хьинарегIа гIулакхаца бувзамаш леладинза даргдоацилга. Профсоюзни организацеш декхарийла я шоаш беча балха Ленински комсомолаца координаци елга чIоагIде.

Тхона хетачох, ВЦСПС-ен ВЛКСМ ЦК-си тарггарча шерашца цхьана болх бара программа оттайича нийса хургдар. Профсоюзни органаша хIара дийнахьа кхы а хьинарегIа гIулакхаш леладе деза творчески союзаша шийн лоIамегIа йолча общественнии, кооперативни, кхалнаьха, кхыйолча общественни организацешца.

Отчетно-хоржамий кампани йолча а профсоюзий устава проект ювцача а хана, тхона хетачох, теркам тIабахийта боагIаш йола дуккха предложенеш елар. Конференцешка а съездашка а белгалдаьккхар кхы дIахо дегIаухача демократии социалистически ше шийна управлени ярен хьалашка лакхъенна профсоюзий бокъонаш законодательни порядке чIоагIъергйола СССР профсоюзий бокъонех дола закон тIаэцанза даргдоацаш хилар. Иштта къахьегама законодательствана духьале еш а къахьегама коллективай социальни хьашташ, профсоюзий бокъонаш юха тетташ йола управленчески решенеш дерригача профсоюзни органий бокъо боарамашка соцаергйола законодательно чIоагIъе еза.

Парте хьалхадаьха экономически социальнии дегIакхувлалга сихдара исторически декхараш кхоачашдеча советски наха тIатеIIа болх бу дунен исторе хувцамаш хулача хана. Дунен сообщества дерригa политически, социально - экономически, духовни, Iилма-технически дегIаахаро из хаьдда цаI харжанза даргдоацача оттадаьд: адамлен цивилизаци хургья е хургьяц.

Ядерно - космически Iовдалча планашта йола альтернатива я КПСС XXVII съездо хьалхаяьккха дунен халкъашта юкъера кхерамзлен масса хIама чулоаца система хьаяра лаьрхIа программа оттаяр, йовзаш йолча советски предложенеша яхача тайпара ядерни а низагIа а доаца дуне хилийтар, наха юкъера правственни нормаш политиках цIаккха а къестаергйоацаш дола дуне вIашагIдоллар.

ХIанзарча ханара из керттера проблема къоастаеча концентрированни гIулакха ши никъ хинна дIаэттар Рейкьявик. Цу вIашагIхкетара советски оагIоно керда политически дог-уйла хьахьекхар, цун ларде — глобальни, адамлен юкъера хьашташ лорадар.

Ядерни доацача дуненга бокъонца гIа баккхара новкъарле яр, тIема-промышленни магнатий готтига, эгоистически хьашташ хьаллоацаш йолча президента Рейгана авантюристически позице. Уж хьашташ бокъонца гуччахьа кхоачашдеш я Вашингтона дIакхайкаяь «Стратегически оборонни инициатива» — космически кхерамеи эггара хьалха хIама тохарен доктрина.

КIира хьалха Москве чакхъяьннача «Ядерни доацача дунен тIехьа, адамле дахийтара тIехьа» яхача дунен халкъашта юкъерча форуме хьалхаьккха адамле дахийтара йола дунен халкъашта юкъера фонд хьаяра хьакъехьара предложени ма могга хьаллаца йоагIаш я. Оаха массе а мехкий профсоюзаш из инициатива хьаллацара тIахьех.

Малхбузен Европа дукхагIйола профцентраш чуйоагIача европейски профсоюзий конференце яьча заявленена жоп луш, тхо кийча да Малхбоаленеи Малхбузенеи профсоюзашта юкъе Iилма ,техника гонахьара Iалам лорадара сфере, Европе керда балха моттигаш хьаяра лаьрхIа йола торгово - экономически отношенеш кIоаргъеча вIаши леладу гIулакхаш дегIакхувлара конкретни наькъаш дувца.

Советски профсоюзий балха лоархIаме лостам а хинна дIаэттаб дерригдунен профсоюзий федераце балха юкъе дакъа лоацаш хилар, цунна социалистически, дегIаухача, капиталистически мехкашкара а, хIаьта иштта цунах дIакхетача дунен халкъашта юкъерча отраслеви объединенешкара профсоюзий а (МОП) 214 млн. къахьегамхо.

Советски профсоюзаша дунен халкъашта юкъерча балха шоай хьалхара декхар лоархI социалистически мехкашкарча профсоюзаща вIаши леладу гIулакхаш ма могга кIоаргдар, дегIакхувлар. Вай отношенеш кхы а чIоагIлуш а гIулакхаца а хулаш латт. Царца да дегIауха дега цIенал, тешам, гIулакхаца хилар.

Кхы а хьинарегIа дегIакхувла деза къахьегама коллективий духхьалара бувзамаш, ма могга хьаллаца еза 2000 шерага кхачалца йолча СЭВ члений-мехкий Iилма -технически прогресса комплексни программа кхоачашъяра йола инициативаш, кIоаргде деза къахьегамхоша цхьан болх беча предприятешка, интеграционни гIишлошка, дунен халкъашта юкъерча Iилма-производственни объединенешка, организацешка вIаший леладеш дола гIулакхаш.

СССР профсоюзаша дегIакхувл мукъаьлнача мехкий профсоюзащца доттагIали цхьатарра бокъонаш йолаши цхьан гIулакхаш леладелга. Хоалуш дикагIча оагIорахьа хувцамаш хинад вай дегIаьхкача капиталистически мехкашкарча профсоюзащца лелаеча отношенешка, хIаьта эггара хьалха Малхбузен Европа мехкаща. Къаьстта дикагIча оагIорахьара хувцамаш белгалдаьннад юкъаревропейски профсоюзаша вIаши леладу гIулакхаш дегIакхувлача а.

ЦIаккха дицлургдоацача Ленински идеяй кулгалца шийи интернациональни, классови декхара массаза тешаме а йолаш, советски профсоюзаша кхы тIехьа тIайоагIача хана а дунен халкъашта юкъера профсоюзни болама мугIараш чIоагIдергда эксплуатацена, «социальни реванша» политика духьала, къахьегамаи вахараи йолча бокъонашта тIехьа къовсам лоаттабергбола никъ чакхбаккхара; хьинаре а хаьдда а къовсам лоаттабе беза тIема кхерама духьала, доттагIала, халкъаш шоайла дIахьа кхеташ хилара, машара, демократенеи социальни прогрессанеи тIехьа.

Гарга гIорташ латт Советски халкъа доккха цIей — Сийлахь - йоккхача Октябрьски Социалистически революце кховзткъеи итт шу. Профессиональни союзаш, вай мехкарча берригa къахьегамхой кийча ба ма доагIIa Октябра революционни гIулакх дIахокхахьа, шоай къахьегам цун идеалашта хетабе, кхы а хьинарегIа болх бе советски халкъ дIахо а сийрдача вахаре, хьал долаш дахара. Даьхен низ чIоагIбара, социализман машарен никъ тоабара.

(ТIоараш тох).

(ТАСС).

ХIАРАНЕГА ДIАКХОАЧАШ

Грозненски городской партийни организаце актива собранера

Къахьегамхошта идейно-политически интернациональни кхетам балара болх дIахо чIоагIбара дола декхараш дийцар Грозненски городской партийни организаце актива собране. Докладчика парте горкома секретара Л. П. Белоглазовас белгалдаьхар, городской партийни организаце къахьегамхошта юкъе беча идейно-политически, интернациональни, патриотически, атеистически балха тIехь карагIдаьннараш, бакъда дукхагIа теркам тIабахийтар кхоачамбоацарашта, дийза дисарашта.

Партийни комитеташа, юххьанцарча партийни организацеша чакхйоахача мероприятешка хьежача наха юкъе беча кхетама балха цар терко ю аьйна хеталу, аьлар цо, бакъда цу балха анализ йича, из кIоаргга теххача гучадоал лекцеш, беседаш, кхыйола мероприятеш дукхагIча даькъе форманна, яьй алийта еш хилар, хIара сагага дIакхачийта гIерташ бац къахьегама коллективашка бу кхетама болх.

Цхьайолча партийни комитеташа мелбалийтаб наха идейно-политически интернациональни кхетам балара болх кердача декхарашка хьежжа, хIанзарча эргалонаш я р е и дегIаахар сихдареи хано дIадехарашка хьежжа яц цун формаши методаши, лоадам болаш пайда ца луш чакхйоах дукхха тайп-тайпара мероприятеш. Идеологически болх эргабьккха тоабелга мела лел «Трансмаш» завода, Грозненски швейни объединене, кога гIирс беча фабрика. НохчГIалгIай педагогически Грозненски мехкдаьттан институтий, хIаьта иштта гIишлон транспорта, торговле партийни организацешка. Къаьнарча тайпара, тIехьайисача формехи методехи лелабу из. Керда формаш лехара, балха стиль эргаяккхара лоадама хIама деш яц агитационни - пропагандистски кадраш.

ТIеххьарча хана городской партийни организаце мелбалийтаб наха юкъе, къаьстта нах бахача моттигашка беш бола атеистически болх. Городе йолаш я бусалба дин ткъо совгIа мурдий тоаба, кIезиглуш бац православни киназашка, тайптайпарча сектай собранешка уха динах теша нах. Укхаза, ховш ма хиллара, эггара дукхагIа пайда боал индивидуальни балха формаех. Цхьайолча партийни, советски, профсоюзни, кхыйолча общественни организацеша кIоаргга тахкац дина гIулакхаш дIадаржар, цу балха дукхагIа юкъеозац из дикагIа бовзаш бола активисташ, хIаьта уж кийчбара а башха йоакхо яц.

ВIалла а хила йиш йолаш дац цхьаькха — цхьабола партийни, советски, комсомольски болхлой атеистически балха юстара латтилга. Хала хете а, цу тайпара болхлой болаш а моттигаш я.

Атеистически болх говза а пайда боалаш а лелабе ховргдола нах кийчбелга кхоачашде дезаш да.

Белггала кхоачамбоацараш да городе бахача наха юкъе беча патриотически балха тIехь. ЙоагIIача тайпара терко еш лелабац сбщеобразовательни школашка юххьанцара военни кийчон болх, эсала я цу даькъара школай учебно - материальни база.

Городской партийни организаце къахьегамхошта юкъе беча идейно - политически балха тIехь кхоачамбоацараш хиларца юкъарчал доацаш дувзаденна да городе общественно пайданеча балха юкъе дакъа ца лоацаш ээараш нах хилар, социалистически вахара хьисапаца тарлуш доапа кхааш ийдар, спекуляци, тунеядство, къахьеганза даькхачох баха гIертар санна дола зене гIулакхаш долаш хилар.

Собране къамаьл даьча КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара Л. Л. Недельковас дийцар вIаши яхь лелаеча Грознерча, Махачкалерча, Орджоникидзерча районашта юкъерча доттагIала бувзамех. Районий делегацеш дIа-хьа ухийт. Пятилетка хьалхарча шера лелаяьча социалистически яхьа итогаш еш укх деношка хиннача вIашагIкхетаре Старопромысловски района шоллагIа моттиг хьожаьй. Цу тайпара лелаеча доттагIала бувзамех пайда боал идеологически болх чIоагIбара а.

Оратора белгалдаьккхар, динах тешаш барашта юкъе лерттIа болх бе ховш бола болхлой районе кIезига хилар, уж кийчбе безилга.

Грозненски горисполкома председатела заместитела А.-Х. Х. Аушева шийкъамаьл хетадир бахача наха идейно-политически, интернациональни кхетам луш беча балха, дешара заведеней а берий учрежденей а материальни база чIоагIъеча юкъе дакъа доацаш халкъа депутатий Советаша деча.

Городе дукхха къахьегама коллективаш тайп-тайпарча къамех бола нах чубоагIаш, цхьа дезал санна Iимерза болх беш яле а коллективашта интернационализаци елга хила доагIача тайпара доацаш моттигаш а нийслу, аьлар цо.

ЧИУС СМУ-5 каменщикий бригадира П. Г. Воловика, «Грознефть» производственни объединене парткома секретара заместитела В. Е. Савенкос дийцар шоай барттайнача интернациональни коллективаша, эргалонаш яреи дегIаахар сихдареи декхараш кхоачащдеш, Iимерза къахьегаш хиларах. Цар белгалдаьккхар наха юкъе беча кхетама балха тIехь, къаьстта интернациональни атеистически балха тIехь кхоачамбоацараш хилар. Уж хилара бахьанаш дукхагIча даькъе индивидуальни болх пропагандисташа, политинформатораша, агитатораша мелбалийтар да, кхыча формаех лерттIа пайда ца эцар да. Мероприятеш а чакхйоах, йийша лекцеши, яь беседаши дукха хул, бакъда царех хьабоала пайда кIезига ба.

Нах бахача моттигашка беш бола кхетама болх эсала хилара, из дIахо тоабара районе де лерхIачоа хетадир шийкъамаьл КПСС Ленински райкома секретара З. С. Омаровас. Оротара аьлар, итташ ээараш нах бахаш моттигаш я микрорайонаш бакъда кинотеатрагара дIаиккхача цига йолаш яц цхьаккха культура учреждени. ДукхагIча давкъе из бахьан долаш нах бахача чакхйоаха мероприятеш аьхки мара е вIаштIехьдалац.

Ткъаь итт совгIа къамех бола нах чубоагIаш йолча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода директора П. Н. Ветрова дийцар завода кулгалхой, специалисташ юкъе а озаш коллективе беча идейни-кхетама балхах, цу балха методех, формех. ХIара шера шовзткъе итт зIамига саг эскаре гIулакх де вохийт оаха, аьлар цо, цудухьа хадданза тхоай теркама юкъ моттиге лоаттабу военно-патриотически кхетам балара болх, завода коллективо шефство лелаю цхьан погранични заставана, даим цунца бувзам лоаттабу.

Актива собране иштта къамаьлаш дир НГIАССР МВД политотдела начальника А. М. Эштиева, комсомола Грозненски горкома шоллагIча секретара Р. А. Алмазова, гороно заведующе Г. Г. Шкановас, кхычар.

Дийцача дешах йоагIаш йола резолюци тIайийцар партийни актива собране.

С. СУЛТАНОВ.

Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех

Наьха хьашташ диццалийтац

Наьха социальни, бытовой, культурни хьалаш вIаштIехьдахара, къахьегама ресурсех ма хулла дикагIа пайда эца тIахьех парте а правительства а. Из болх лерраrIа чакхбоаккхача производстве толамаш а доах.

ГIойтIа бахача наьха социально - бытовой хьалаш тоадара деша хьакъехьа соца дагаваьлар Дедаев Ибрагим Магомадович. «Солнечный» совхоза кулгалде отташе, планаш йоккхий яр цун. Цхьабакъда, боахам пайда беш боацандаь, цу гIулакха дIаяхийта дукха средствваш яцар цу хана. ХIаьта а эггара хьалха ле. дезаш хинна цхьацца гIулакхаш чакхдаьхар, юрта Совета исполкома бюджетерча ахчах пайда а эцаш.

Иштта, шиннахьа бурув теха хий хьатIадаьккхар юрта, гаьнара из хьакхахьа дезаш хинна кхалнах цу балах паргIата а боахаш.

Тротуараш йоацаш, дукха транспорт лелача, юрта кертерча улицашка гIолла балха аха безаш хулар нах, бераш деша. Саг машина кIалвахар я кхерам болаш дар. Цудухьа тротуараш хьайир. Нах балха а цIа а машинашца кхувлилга вIаштIехьдаьккхар.

ХIама даа Iоховша, йоачан хилча, ди дIоахделча кIала отта кхоалленаш йоацаш хала хьувзар баьцагаараш кхедераш. ХIара бригаде, кхай тIарча стане хьайир уж.

Дезал лелабара кхоачам хиллал ахча даккха болх а боацаш, цIагIара бувлаш мехка гаьннарча районашка аьхки болх бе дукха нах дIаухар цу хана юртара. Дсал доацаш бусар цар дезалаш. Из бахьан долаш харцахьа лелар бераш.

ЦIабаьхкача а Iай хьабе болх боацаш хьувзар уж нах. Цхьабараш, къаьстта кагирхой де хIама а доацаш, сакъерда ухар кхыча юрташка, городашка. Йоккхий революционни традицеш йолча тха юрта сий доадеш ийрча гIулакхаш а дора. Фу деррга ца ховш бар юрта Совета депутаташ, исполком. Юрта кастта керда промышленни предприяти хьалъергья, аьнна дувцаш хIама а дацар.

Деррига хувцаделар совхоза кулгалхой производствана эргалонаш е болабелча. Подряд юкъейоалайнча дика къахьегараш дукха ахча ийде баьлар. Цудухьа хьалхагIа кхыча районашка дIаихачарех дукхагIбараш совхозе балха эттар. Царех хьахинна 32 подрядни дезала звено я хIанз боахаме баьцадаараш кхедеш, е кхыча тайпара аьлча, ши бIаь совгIа саг. Укх шера кхы а иттех дезалий подрядни звенош хьахургйолаш я.

Лаьттан дай шоаш болга, цу тIара даьккхачунга хьежжа мара шоанта доагIар хургдоацилга кхета а деш, цох дикагIа пайда ийбе гIерт нах. Цунах дукхагIдола дакъа боахама, къахьегамхой социально-бытовой, культурни хьалаш тоадара эша гIишлош хьаяра дIадахийта йиш хилар. Цу хьакъехьа цхьан хана оаха йийца планаш чакхъяха волавелар Дедаев. Низ дIакхоача новкъостал ду цунна юрта Совета исполкомо. ХIаьта кхыча тайпара хила йиш а яц. ХIана аьлча, дукхагIча даькъе юрта Совета депутаташа совхоза кулгалхошца цхьа барт болаш чакхдоаккхача гIулакхех тийша да ГIойтIа бахача наьха къахьегама, социально-бытовой хьалаш тоаделга.

ГIойтIа вахача моллагIчасагага хьаттача дувцаргда юрта мичахьа малагIа объекташ хьаеш а хьаергйолаш а я. ХIаьта хIанз хьаь йоаккхаш я фельдшерско-акушерски пункт, бани. Укх шера хьалъе йолаергья йоккха поликлиника, 624 моттиг йола юкъера школа, 140 моттига лаьрхIа берий комбинат, гостиница хьисапера общежити, керда столови.

Чубаха паргIатта моттигаш йоацаш дукха нах ба совхозе. Царна лаьрхIа, тхоай низаща ткъо коттедж — бIарчча городок хьалъергья. ХIара кердача цIагIа телефон оттаергья. Телефонни станци кастта хьалъе йолаергья.

Шерлургйолаш я совхоза производство а. Масала, хьалъергйолаш я шера 400 тонн баьцадаараш берхIала дохкаргдола цех, ги докъадара агрегаташ а увттаеш кхоалленаш, йIайха боксаш йола гараж, булларгболаш ба боккха парникови боахам. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья юртара нах балха дIанийсбе.

Х. ЦОБАЕВ,
ГIойтIарча юрта Совета исполкома председатель.

«Грозэнерго» ТЭЦ-3 центральни йовхала щитови управлене машинист А. Кан укхаза балха ена ши шу совгIа ха мара яц. Цу лоацача хана лакха квалификаци йола башха-дика специалист а хинна дIаэттай из. Новочеркасски политехнически техникуме Iомадаьр практически кIоаргагIа довзара шийнизи хьинари кходац цо. Цу даькъе хадданза дагаювл из цу балха тIа йоккха опыт а йолаш, дукххача хана денз укхаза болх беча кагирхой хьехамчащца, къахьегама ветеранашца.

СУРТА ТIА: машинист А. Кан.

С. АЛИХАНОВА сурт.

Партийни хроника

ОТЧЕТ ЛУ РАПО

Паччахьалкхенга шура, дулх, тха дохкара планех доархIаьяц соахка Наурски района колхозаши совхозаши. Геттара во да цу хьакъехьара хьалаш «Красное знамя» яхача, В. И. Ленина цIерагIча колхозашка, «Терский», «Притеречный», яхача совхозашка. Цу боахамашка тоъал доакъар Iалашдаьдацар общественни доахан кхабара, эсала дар царна тIадетталу дозал, хьайбаш леш моттигаш нийсьялийтай.

Уж факташ йийцар района колхозашкеи совхозашкеи боахам лелабара интенсивни методаш юкъейоалаяраи юртбоахама производства эффективность лакхъяран агропромышленни объединене беча балхах дола дош КПСС Наурски райкома бюро заседане дувцача хана. Белгалдаьккхар, эргалонаш елга агропроме геттара мелен хано дIадехарашка хьежжа доацаши чакхдоаккхилга. РАПО специалисташа эшшача боараме практически гIо дац боахамашта производства эффективность лакхъяра, йолаш йолча производственни потенциалах биззагIа пайда эцара, хьалхалатта опыт юкъейоалаяра дешаш къестадеча.

ТIайийцача соцам тIа белгалдаьккхад кхоачамбоацараш дIадахара, боахам лелабара хьалхалатта методаш юкъейоалаярах бола РАПО кулгалхой а специалистий а бехктокхам айбара тIадерзадаь дола гIулакхаш.

Люцерна фу кийчделга дIахо алсамдаккхара а из паччахьалкхенга дохкара а де мел эшар белгалдаьккхад КПСС райкома бюро.

ОТТАЕШ ЛАТТ КОМПЛЕКСНИ ПРОГРАММА

ХIанз укх сахьате Ножай-Юрте оттаеш латт XIII пятилетка чакхъяллалца район экономически а социально - культурни а дегIаккхувлара йола комплексни программа. Программа оттаяра керттера маIан — Iилма-технически прогресса карагIдийннараш а интенсивни технологеш а юкъекхувлара кIийлен тIа общественни производства эффективность дIахо лакхъелга, юрташ социальни кердайоахилга, цхьаккха хIама ца деш багIа нах общественно-пайданеча къахьегама юкъеозилга Iалашдар.

Программа проект кийчъяра КПСС Ножай-Юртовски райкомо вIашагIъеллай партийни а советски а болхлой, районни агропромышленни объединене специалисташ, колхозий викалаш юкъебоагIаш йола балха группа.

«Маяк коммунизма» яхача районни газета оагIонаш тIа района беррнгача къахьегамхошка кхайкарал даьд парте райкома а райисполкома а проектах, района предприятей, организацей, боахамий болх дIахо тоабарах, социальни проблемаш къоастаяра де дезарех шоай замечанеш а йича. Бакъахьа хетар а хьадувцар дехаш. Уж теркалдергда программа проект хьадда чIоагIъеча хана.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

САГА ИРАЗ ДОХАДЕРАШ

Автуры яхача йоккхача юрта аравоаллача аьтта оагIорахьа наькъа йистте латт шийн тайпара форма йола нах баха цIа. Гобаьккха, пхесаьна йолча гIала хьисапе хьалдаьд из. Цу цIагIа бахаш ба Бетельгиреев Арсбе дезал.

...Цхьа лоадам боацача хIаман тIехь баьннача къовсамах, вIаши наьха санна хIама а тохаш, летаб Бетельгиреев Арсбин Дениев ГIумкии. ГIулакх цу тIехь чакхдаланзар. Хьадаьхар кисашкара урсаш. Ялх чов йир А. Бетельгиреевна, бакъда, шийн Iоажал ца кхачарах дийна висар.

Цхьа чов мара ца яь Дениев велар.

ЗаконагIа йоагIаш йола шийна теха ха набахте текха араваьлар А. Бетельгиреев. ЦIавенаучул тIехьагIа ДениевгIар саг вер шийна цар дутаргдоацилга кхета а деш, шийн зIамига пхи бер дага а доаллаш, венначун гаргарча нахаца тар духьа, цар коа боккхий нах бахийтар Бетельгиреева. Бакъда, цхьаккха дича а барта бахка ца тугаш хьайзар ДениевгIар, е нийсагIа аьлча, царца гаргалол йоалла мурдаш баьхкар цу гIулакха юкъе. «КIай кийнаш лелаеча» тоабана керте латтача Яхьяев Ильяса машар ца байтарал совгIа, шийн дезалца цхьана. Арсби юртара дIаваха веза, аьнна оттадир. Дов кхы хьал ца хьедар духьа юрта йистте а ваьнна, ваха хайра А. Бетельгиреев.

Вийнача Деннева воI Iаддалбек вIалла дага а вацар цунца дов леладе, бакъда Iадато яхар кхоачашде деза, яхаш зIамсага керта чу чIир лехара уйла тIатеIIа чуйосcе гIерташ бар мурдаш.

Этта хьал дика кхета а деш, Шалински райисполкома барт беча комиссе хьагулбир моастагIал доаллача шин тайпан викалаш, цIенхаштта техкар гIулакхах дола объективни дешаш. Iадата тIехьабараш, цу даькъе вийнача Дениева сесаг Хеда а йолаш, шарIа къизача законаша яхачоа тIехьа а баьнна, советски законаша ма яххара барта бахка тугаш баццар. Бакъда, цох хIама хилазар. Обществе ваха а ваххаш, цун законех мукъа хила йиш мичай цхьанне а. ЧIоагтIа раьза а боацаш, ца яздича ца боалаш, кулгаш яздир документа тIа И. Яхъяевеи цунна тIехьа болча кхычари.

ЧIир лехарца спекуляци лелаярал совгIа, дукха кхыдола харц гIулакхаш леладу мурдий тоабашта керте латтараца! Тоъал шера я наьха вахаран бытан тайп-тайпарча сферашка уж чугIертара диапазон. Къаьстта юрташка а йолаш, ХIаьта сенах латт из хаьдда аьлча? Цох дувцаш яр Автуры яхача юрта гражданий хинна тIеххьара цхьа сход. ЧIоагтIа сагото а ещ, дувцар гулбеннараша мурдий тоабай куц доацача гIулакхех. М. Межидова, Я. Алимсултанова, М. Султанова, кхычар цIенхаштта бехк а боаккхаш, дийцар шоайла моастагIал, леладеча, шоаш чакхйоахача дина культа мероприятещта бераши кхелетараши юкъеувзабеча мурдий тоабай сий дайнача гIулакхех.

Цу хьакъехьара хьалаш деррагаш а дика лелац гор. Аргуне а. Общественноста дехараш кхоачашдеш, укхаза а хиннай гражданий сход.

...Киловзалий, нах Iехабара новкъа цхьаккха эхь а ца хеташ эттав Белгатое вахаш вола Хаджиев Нажмудин. Сага вогIа ме хул тоалуш латт цун хьал-таро. Геттара гIадвода из дезале цатоам баьлча, къоал даь е моллагIа кхыдола хатар наха хинна моттиг нийсъелча. Из кхетадеш а да, хIана аьлча цо яхачох тешаш дукха нах ух из волча. Етт байнабале цу сахьате «жай» издергда Нажмудина, из сихагIа хьакорабе гIо деш. ВIаши ийгIа мар-сесаг къаьстача а барт беш каьхата юхкилгаш язъю. Дошо хIама яйнале — гIо де кийчва ва Нажмудин. Керттердар — такса я, е ши тумен пхи сом е пхи тума. ХIаьта хIанзалца хьагучадаьнна хIама дац цо яздаьча каьхатах — яйна хIама цхьаккха а кораьяц. къаьста хинна мар-сесаг а вIашагIкхийттабац. Цунна сагота вац «ХIама ховш вола саг», шийн киса хьалдизача.

Цхьан метте латтац вахар. ХIара дIадахача дено тешаду вай паргIатача, хьаьналча къахьегамо массадолчох мукъайолча уйла-нигато дуне эргадоахаш, Iалам, атом караерзаеш хилара. Бакъда, вай обществе хIанз а кIезига бац дуненга Iаьржача бIаргсинош чу гIолла хьежараш. Царца тардала, машар бе йиш яц вай, хIана аьлча вай лерхIар, вай вахара нравственни принцип латт наха шерра, сийрда никъ хьехарах, цар вахар иразе хилийтарах.

И. ИБРАГИМОВ.

ДОДЗОЛ ДЕХЬАРА

ВЕНГРИ. Дьере яхача городера училище — республика герзашцарча низашта лаьрхIа кадраш кийчъеча тIема дешара заведенех цаI, цар вежарашха мехний эскарашца цхьана социализмаи машараи ха ду. Дешара, спорта, салаIара дика хьалаш долча училище дийъ шера деша деза. Цу юкъа курсанташа укхаза граждански специальностащ Iомаю, водителa праваш а хьаэцаш. Шоай мукъа ха бераш литература, искусства, сурташ дахара, кхыча къамий метташ, компьютерни техника Iомаяра хетаю.

СУРТА ТIА: автомеханика кабинете.

МТИ—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ГЕРЗАШ ДIАДАХАР — ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

ДIадахача кIирагIа иштта нийсделар из, тайп-тайпарча шин моттиге, вIалла шоайла тара доацаш долча шин бахьана, цхьан дийнахьа, тайп-тайпара дале а цаI шоллагIчунца дувзаденна дола, герзаш дIададахара хьакъехьа, таханарча дийнахьа эггара чIоагIагIа наха дага йоаллаш йолча проблема хьакъехьа къамаьлаш дар. 16 феврале Вашингтоне кепатеха араьккхай США конгресса герзашцарча низий гIулакхашта йолча викалий палата комитета оборонни политикана йолча лаьрхIача группа доклад. Цу доклада тIа Рейкьявика итогашта анализ а ю «ше дакъалоацаш хиннача переговорашта во кийчо яьхиннай Рейгана администраце», аьнна вывод а ю. хIаьта цу гIулакха бехке яр ВIашагIкхийттача Штаташкара «герзашта тIахьожам лоаттабара процессана узурпаци еш хинна дукха йоккха йоаца наьха группа» а я, аьнна.

Лаьттан кхыча йисте — Москве тIеххьарча дийнахьа болх беш хиннай, «Ядерни доацача дуненна тIехьара, адамле дийна йисара тIехьара» дунен халкъашта юкъера форум, цун трибуна тIара дIахайкадаьд: «...Духхьал политикашта дIабе йолла йиш яц хIанзарча ханарча лоархIамеча дешай кхел. Из алхха политикий гIулакх хинна Iац. ХIаьта вай — дийна тешаш да Iальмате боккха общественни болам шерлуш, айлуш боагIаш хилара, цига дакъалоацаш дунен тIа массе а моттигашкара Iилманхой, тайп - тайпара профессеш йола интеллектуалаш, дин деятелаш, кхалнах, кагирхой, бераш — тIехь-тIехьагIа дукхагIа бераш, кхыметтел хIанзара герз миштад дика ховш бола военни хиннараш а инаралаш а болаш».

М. С. Горбачева аьннача цу дешаех латт. Си-би-эс яхача американски телекомпане форуме дакъалоацарех ма-аллара «Эггара влиятельни бола дунен яздархой, бизнесменаш, Iилманхой, шоай мел дола гIулакхаш юстара а даьха» Москве хIана баьхкаб кхетадара маIан. Уж боалабаьб укхаза герзаш дIадахар — ядерни Iазапа кхерамах адамле кIалхарьяккхара ше мара боаца никъ кIоарга кхетабеш, из — юкъара гIулакх долга кхетадеш хиларо. Цу тайпара уйла дукхаза хьалхайоахаш хиннай форума трибуна тIара, хIаьта керттера гIулакх бахьан долаш дика уйлаш йолаш мел бола нах дIахо кхотабеш из хургхилар шеко йоацаш а да.

Тайп - тайпара уйлаш йола нах тIехь - тIехьагIа чIоагIагIа теш, ядерни бIаьшерен реальносташка хьежжа правительстваши паччахьалкхенаши дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта вIашагIъеттаяланза яргйоацаш хиларах. Цар безам ба хала яле а хиланза яргйоаца искусство: вIаши машаре дахалга Iомаде. Духхьал цунца дашха доагIаш да цIаккха ца хиннача тайпара толаме Московски форум чакхъялари цига дакъалоацаш хиннараша меттел дерригача дунено а хьаллоацаш цига М. С. Горбачева даьча къамаьла мах беш хилари.

Духхьал рейгановски администраце официальни викалаши Малхбузен кхыча столицашкара цун союзникаши мара бац цхьаккха хIама хувцаденнадац, ала гIертараш, бакъда уж а форума итогаши советски кулгалхочо даь къамаьли чIоагтIа могадеш хилар бахьан долаш, из къамаьл Iомадергда шоаш ала дезача эттаб. «Москве хинна дунен халкъашта юкъера конгресс пропагандистски трюк санна дIахьокха Малхбузе гIерташ хилар цхьаккха хIаманца нийса лархIа йиш йолаш дац. — язду «Нойс Рур — цайтунг» яхача Малхбузенгермански газето. — Цу тайпара гIулакхаш леладечо теркалдац М. С. Горбачева политика бахьан долаш бокъонца хьахинна латта хувцамаш. Московски форума лоархIам кIезигбе гIертилга цIенхаштта тувлавалара тара хургдар».

ХIанз дерригача дунен тIа, хьалха цIаккха ца хиннача тайпара багадаха дувцаш да «седкъашкарча тIемий» рейгановски программа хьакъехьара дош. Дика ховш да мел чIоагIа тIагIертта из чакхъяккха гIерт американски тIема - промышленни комплекс. Дика йовзаш я США оборона министра а рейгановски администрацера кхыча влиятельни викалаша а массехк бутт хьалха ОСВ-2 хьакъехьара договор санна ПРО хьакъехьара договор дохаде лаьрхIа Вашингтон хилара хьакъехьа дукххаза яь заявленеш.

Из деррига а халахеташ тIайицад НАТО гIоллaрча США союзникаша. Лондонеи Боннеи, Римеи Амстердамеи, натовски кхыча столицашка, хетаргахьа, кхетадеш ба хIанз дунен халкъашта юкъерча арене Вашингтоно лелаю акцеш кхераме тIехьале йолаш хилар. Хетаргахьа из бахьан долаш яздаьд НАТО генеральни секретара Карригтона США паччахьалкхен секретарага Вашингтона дагадехачоа ше сагота хилар дIахойташ дола письмо. Цу тайппара хIама даьд ФРГ кхыча мехнашцарча гIулакхий министра Геншера а. Великобритане премьерминистра Тэтчера Вашингтонерча английски посола указани еннай представлени е, аьнна, хIаьта Великобританеи Итален правительствашта керте латтарий цхьана хиннача пресс - конференце хьадийхад, цар духхьал дIама аллара, Америка беррига союзникашта боккха лоархIам болча цу деша хьакъехьа союзникашца консультацеш елга.

М. С. Горбачева Московски форуме яь выступлени дерригача дунен тIа космосе герзаш Iоаделга юхатохараи лаьтта из соцадараи тIехьа хьадда къовсам лоаттабеш мел бараша чIоагтIа хьаллоацаш дола хIама санна лаьрхIад. Цу хьакъехьа дика яздаьд «Бадише цайтунг» яхача газето: «Нагахь санна США-с доагIаш дола жоп лой, ядерни державе яха статус дIаяккхарга кхоачаш шийн ядерни потенциал дIаяккха СССР кийча хилара хьакъехьа М. С. Горбачева яьча заявлене кIалхара кIийле йолаяй «седкъашкарча тIемашта» тIехьа мел барий. Из тара я СССР-о соахка деррига ядерни герз этапагIа дIадаккха аьнна оттаяьа предложенена, США администраци кхы яха моттиг «йоацача кхоачаяьча предложенена».

Деррига мехкаш кхерамзленна бокъонаш йолаш да. Бакъда из гIулакх юкъара да — низагIа цхьан оагIорахьара акцеш еш къоасталургдолаш а дац. Тешамга дуга никъ цIенбеш дола вай мехка хьадда гIуланхаш, — из да адамленна лоархIаме йола из проблема къоастаяра дикагIдола хIама. «Ядерни доацача дуненна тIехьарча, адамле дийна йисара тIехьарча» Московски дунен халкъашта юкъера форума толамо из цIаьхка а бакъдир.

ИНДИЙСКИ ОКЕАНА — МАЬРША СИГАЛЕ

16 феврале Индийски океанеи Персидски заливеи мехкий кIира дIадоладелар империалистически тIема базаш дIаяхеи цу регионе массированни герз Iоаделга соцаден яхача лозунгаща. Митингаши манифестацеши, иштта кхыйола массови мероприятеш йолча ханеи общественни организацей заявленешкеи белгалдаьккхар, Индийски океана бассейне США тIема объекташ кхы дIахо шерьяро; цар тIа ядерни средстваш дIаоттаяро, уж «седкъашкара тIемаш» дара планашта юкъейоалаяро цигарча паччахьалкхений суверенитета а территориальни бIарччаленна а цIенхаштта бола кхерам тIатоссалга. Из дерригача дунен тIарча машара а кхераме да. Цу выступленей довкъашхоша хьаллоац Индийски океана демилитаризаци яра гIулакх меттахьара даккхар духьа Индийски океан машара зона аьнна дIакхайкаярах йола ООН Декларации кхоачашъяра наькъагIа ООН-а 1988 шерал тIехьа а доацаш дунен халкъашта юкъера конференци чакхъяккха лаьрхIа хилар.

Цу дIадахача кIирагIа лакха мах бир Индийски океана районе тIема-политически стабильность чIоагIъяра тIехьа йолча Советски Союза позице. Вай мехко дIахкайкадаьд США-ца а Индийски океане массаза тIема кемаш долча кхыча форда йисте йоацача паччахьалкхенашца а укхаза болча тIема-форда низа дукхал а деятельность а бокъонца кIезигъярах йола переговораш мичча хана дIайолае ше кийча йолга. Советски Союза США-та а иштта цу гIулакхаца хьашт долча азиатски мехкашка а дIахайтад Азеи Индийски океана гаргтарча акваторешкеи военни даькъе тешам хилийтара де дезарий хьакъехьа переговораш чакхъяха ше кийча йолга. Цу даькъе, дувцар да цу мехкий сухопутни, — амфибийни — тIема-форда, тIема-фецара низаш дIа-хьа кховсара а маневраш яра а хьакъехьа хоам барах. Индийски океана хих пайда ийбеча еррига паччахьалкхенашца дукхача оагIорахьара переговораш чакхъяхара тIехьа я СССР, фордий коммуникацешта кхерамзлен гаранти хьаяра духьа, цу юкъе Персидски залив, Ормузски а Малаккски а проливаш а озаш, хIаьта иштта форда йистошкарча мехкашта цар Iалама ресурсай суверенитета гаранти а хургйолаш. Советски Союзо дIахайтар Индийски океана тIарча фецарча коммуникацей кхерамзленна йола дукххача оагIорахьара соглашенеш еча дакъа лаца, хIаьта иштта, форда тIарча а фецарча а коммуникацешкарча терроризмаца къовсам лоаттабара йола дунен халкъашта юкъера конвенце вIашагIйоллача дакъалаца а ше кийча йолга.

Из деррига а хетаргахьа Индийски океана зоне машар Iалашбара проблематике тIеххьара дац. Цудухьа, Индийски океан машара зона дIакхайкаяра проблемашта хетаяь дунен халкъашта юкъера конференци чакхъяккхарах йола ООН решени кхоачашъе йоагIа, хIана аьлча, цига таро хургъяр кхыча мехкий цу хьакъехьара предложенеш ювца. 16 феврале денз 23 феврале кхаччалца из дара дола кIира толаме чакхдаккхаро новкъостал ду океана йистошка машар бахьан, прибрежни мехкашка кхерамзле хилийтара, дерригача дунен тIа машар хилийтара дола лоархIаме декхараш толаме кхоачашде.

Геннадий ШИШКОВ.
(ТАСС).

Патриоташ-интернационалисташ кхебе

КЪОНГИЙ ДУВ

Советски Эскарен ТIема Форда - Флотен цIейна хетаяь торжественни сайре хилар город Аргунерча культура Дворецe. Цун цIи яр «Кхаь ноахалкй вIашагIкхетар». Сийлахь - боккха Даймехка тIом болча хана Москва, Сталинград лораеш хиннача, тахан хозахеташ тIема ветеранаш яхаш вай цIи йоахачарна юкхе багIа дукха ха йоацаш Афганистане шоай интернациональни декхар кхоачащдеш лийнна цIабаьхкараш, кхоана Даьхено шоашта тIадилла бехктокхаме декхар кхоачащде дезаш бола таханара дешархой. Дай а къонгий а вIашагIкхетар дар из. ХIаьта дай воIи вIашагIкхетача хулаш дола къамаьл цIенеи къонахчал долаши хила деза.

Даьхенна Iаьржа деноц тIазттача хана, хийла вай даьй, даь даьй шийлача лай тIа лийгар таханара вай гIоза вахар бахьан, тахан вай кхаш тIа беркате хьувкъаш ялат хилийта, даиман вайна дошо малх хьежийта.

ЦIаккха ма довлда цар сий!

Уж бицбаь цхьа саг ма хилва вай!

Къонах волчоа бицлургбац ший даьй кашан, обелискана, мемориалана тIабода никъ. Къонгий бокъо яц хиннар дицде.

Iалаьмате чIоагIа эшаш а пайдане а къамаьл дар цу вIашагIкхетаре хиннар. Кагирхошта тIема - патриотически кхетам балара мероприяти хинна Iацар из. Из — патриотий - интернационалистий кхетаче яр.

Из вIашагIкхетар лоархIаме хIама долга гучадоаккхаш цхьаькха а цхьа дика хIама дар цига. Укхаза хьоашалгIа баьхка бар Къулбаседа-ХIирашкахьара вежарий, Гудермеса а Ножай-Юрта а районий викадаш, парте а, тIема а, къахьегама а ветеранаш, производстве хьалхалаттараш. Ялх бIаь саг чуводаш йола зал тIанк аьнна хьалйизаяр.

Укх зале багIа хиннача тIем тIа денали майрали гойташ моастагIчох лийтараш, фашистки Германи йохаь советски халкъана котало яькхараш. Царех цаI — минометчикий взвода командир хинна, ЦIеча Седкъа ордена кавалер, старшина Нунаев Хизар. Човнаш хинна кIалбиса итташ, бIаьш бола вай бIухой тIема аренашкара арабаьха санинструктор Мушаева Лиза. ТIабоагIаш болча пхона ший дегI духьала тесса ший командир Шумов Iоажала кIалхарваьккха Гайсуркаев Махьмад. Сталинграде тIом беш хинна Дорофеев Яков, Эльнакаев Баша, Адаханов Мовсар, Абдурахманов Канти.

Царех а кхыболча а ветеранех лаьца дIайха дешаш аьлар района военкома подполковника М. Бакарова. Царна хетадаь иллеш даьхар культболхлоша, зизаш делар.

Сцена тIа бовл лоа санна кортош кIайденна кхалнах. Уж ба турпалий ноаной Абумуслимова Коку, Ушаева Рупи. Къона болаш, майра болаш, дог цIена болаш Даьхенна гIулакх де дIабахар цар къонгаш. Иштта къонен дикен болаш цар даьштаноаношта, безарашта - бовзарашта дагалатта бисаб уж. Денали майрали гойташ, цар шоай дегIамаш Iодехкад Афганистана лаьтта. Шоай сийнойл дезагIа лаьрхIад цар афганцашта хьалхашкара шоай интернациональни декхар.

Зале гулбенначарна хьалхашка уразттар Кока, цунна маганзар ший бIаргех Iодоладенна хий юхасоцаде. Мел къона, хоза кагирхой гу цунна зале, бакъда, царна юкъе вац цун воI, хIанз а тIехьа бер хеташ дагахьа цо хьесташ вола цун кIаьнк.

— Са воI, — аьлар Кокас, — Даьхено шийна тIадилла декхар кхоачащдеш веннав. Ший нана, дай, гаргара, бовза, беза нах санна къахьегамхой бола афганцаш лорабеш, вошас, доттагIчо санна царна тIаьтта гIо деш. Из бахьан долаш ший са а дIаденнад цо. ВоI дагавеха са дог чIехке а, сона дукха халагIа хургдар тахан, нагахьа санна кхеравенна из тIехьашкахьа ваьннаваларе. Къонахчо санна ший декхар кхоачашдаь веннав из.

Цул тIехьагIа кастта Советски Эскаре гIулакх де баха безаш, зале гулбенна багIача кагирхошта, Даьхено шоашта тIадилла декхар дизза кхоачащдаь, къонахий болаш юхацIаберза аьттув хилба шун, аьнна ловца а баькхар цо.

— Комсомоло, советски школас кхетам луш хьалкхийна са воI зовза хила йиш йолаш вацар, — аьлар Ушаева Рупе. — Ший даьй дикача гIулакхашта тешаме хиннав из. Цу гIулакхех доккхал ду аз, цун нана се йолаш йоккхий а ю.

— Империалисташа Афганистане лотаяь цIи хIанз а йоае кхийнадац. Iоух наькха цIий, боабу машаре къахьегаш баха нах. Вай бIухоша, царна юкъе ва са воI, Советски Союза Турпал Руслан а, — аьлар Аушев Султана. — Цар къовсам лоаттабу ший паргIато а кортамукъале а бахьан гIеттача афгански халкъа духьалбаьннача моастагIащца...

Массане чIоагIа раьза болаш тIанйцар шоай интернациональни декхар кхоачащдеш байнача шаьлахой цIераш техна пионерий дружинех, школех, улицех аьнна Аушев Султана баь тIахьехам.

Афганистане дизза шоай декхар кхоачащдеш хиннаб дукха шаьлахой. Царех 28-нена деннад Даьхен доккхий совгIаташ. ЦIеча Седкъа ордешаш йолаш ба Басаев Iумар, Гехаев Iийса, Саралиев Идрис, Халидов Разамбик, Шоипов Мувса, дукхха кхыбараш. «За отвагу» яха медаль лелаю Ахмадов СарIаьлас. ХIаьта Цакаев Iабдула наьхка тIа йоалл Афганистана Халкъа-Демократически Республика тIема медаль.

Чинаши совгIаташи даха баха хиннабац уж вежарий афганций лаьтта лораде. Цар кхоачащдер — советски наха эггара дезагIдола интернациональни декхар.

Кагирхоех а ветеранех а лаьца дукха дика дешаш аьлар цига Къулбаседа ХIирий АССР республикера а, Гудермеса а Ножай-Юрта а районашкара баьхкача хьаьшаша.

Призывникашта А. Ахмедханова, И. Берсанукаева, кхычарна торжественни хьале цига дIаелар погранэскаре гIулакх де бокъо луш йола путевкаш.

— Оаха доккхал ду тхоай даьй дикача традицех. Оаха дош лу уж а тхоаш а цIийлургдоацаш Даьхено тхоашта тIадилла гIулакх дизза кхоачащдеш дIадахьа, — аьлар призывника С. Уциева.

Хоза кеп-сибат долаш, тIахъаьнна болаш латт кагий нах: сварщик А. Муцаев, монтажник М. Сулейманов, слесараш А. Берсанукаев, А. Ахматханов, кхыбараш.

Тахан хьинаре къахьегаш санна, кхоана дизза кхоачашдергда цар Даьхено шоашта хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхар.

Цу сайрене дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара З. А. Яндиевас. Цига вIашагIа мел кхийттарий цIей даькъала дийцар цо, баркал аьлар ветеранашта а Советски Эскаре гIулакх даь цIабийрзачарна а, тIахьийхар уж дIахо йодача хана а кхувшйоагIача тIехьенна тIема - патриотически кхетам луча хьинарегIа къахьега.

А. ХАТУЕВ,
«Знамя коммунизма» яхача Шаьла районни газета болхло.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) тIема ветеран Ф. Н. Бахчиков, бIухо, сержант Арчигов Аслан, Афганистане ший интернациональни декхар кхоачащдаь цIавена ЦIеча Седкъа ордена кавалер Саралиев Идрис, призывник, ПМК-920 монтажник Сулейманов Магомед.

З. АМЛИЕВА сурт.

КХОЛЛАМА КОНКУРС

НГIАССР яздархой Союза правленен «Лоаман Iуйре» яхача альманаха редакцеи дIахайкаю атенстически темах дикагIйолча художественни произведеней конкурс.

Конкурсе яйташ йола произведенеш (стихаш, дувцараш, очеркаш) кIоарга художественни чулоацам болаш, бусалба дино бахача нахах цхьадолча даькъа даь зуламаш хьахьокхаш, атенстически балха маIан шерра белгалдоаккхаш хила еза.

Конкурсе дакъа лаца таро я СССР яздархой Союза члений а къонача литераторий а.

ДикагIйола произведенеш «Лоаман Iуйре» яхача альманаха оагIонаш тIа кепа а тохаргья, авторашта маьхе совгIаташ а лургда.

Конкурса итог ергья 1987 шера декабре. Произведенеш хьаяхкийта укх адресагIа:

364902, Грозный, Пушкина цIерагIа ул., 6, НГIАССР яздархой Союз, Конкурса лаьрхIа.

КОНКУРСА ЖЮРИ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ЭЦАРХОЙ ТЕРКАМГА!

«Орбита» яхача фирменни салон-тика тIа (В. И. Ленина цIерагIа пр., 104) радиоаппаратура ассортимента тIакхийтай — «Маяк» яхача Киевски объединене хьаяь йола керда «Маяк-233 стерео» яха стандартни кассетни магнитофон.

Из модель белгала я дика хьаяь хиларца, оригинальни конструкторски решенеца, кердача материалех пайда эцарца, лелаеш атта хиларца.

Иштта теркам тIаозаш я «Маяк-120» яха кассетни магнитофон - приставка. Из кхаь типах долча магнитни лентацца болх бара лаьрхIа я. Цун оаз лаьгIъеш йола система, хIара канала пикови сигнала боарам хьахьокхаш йола индикаци, хIама дIаяздара боарама тIахьожам лоаттабеш йола стрелочни индикатораш, автостоп я.

Мах: «Маяк-233» — 383 сом. «Маяк-120» — 440 сом. Уж нагахьа санна шун эца безам бале наличны расчетах а кредитах а йохкаш я.

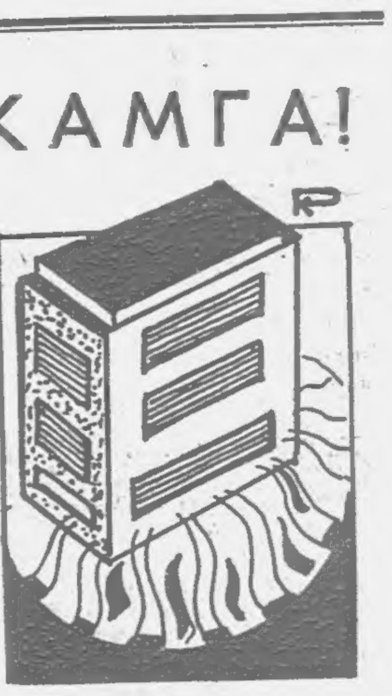

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Голубые крылья» яхача халкъа эстрадно-симфонически оркестра выступлени.
8.35 — «Юха йист хила, зурманчаш!».
9.05 — «Вот мчится тройка...». Эрсий иллен романсен концерт.
9.35 — «Дего къоабалъю професси». Документальни фильм.
10.05, 16.00 — СССР профсоюзий XVIII съезда делегаташа дувц.
16.15 — «Халкъа ашараш».
16.30 — ХIанзара дунен балха болами.
17.00 — «Кердадараш».
17.05 — «...Ялхайтта шу даьнен боккхагIен».
17.50 — «Лаьттан йист». Мультипликационни фильм.
18.00 — Деша тIехьа — гIулакх. «Приписка».
18.30 — «Юкъ хилар». Корта бохабу малар меларашта дарба дарах документальни фильма премьера.
18.50 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — СССР профсоюзий XVIII съезда делегаташа дувц.
19.10 — «Генералаш». Документальни фильма премьера. 2-гIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ экрана тIа духьашха. «Стажер». Художественни фильм.
23.10 — «Тахан дунен тIа».
23.25 — «Девять танго и Бах». Фильм-балета премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Дийна аре». Iилмадовзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Юкъара биологи. 10-гIа класс.
9.05, 13.20 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.45 — Зоологи. 7-гIа класс.
11.00 — Советски изобразительни искусство.
12.10 — КАЗАНСКИ СТУДЕ ТЕЛЕВИДЕНЕ ПРОГРАММА.
13.50 — Информатикан вычислительни техникан лардаш. 10-гIа класс.
14.20 — «Кердадараш».
16.55 — «СелаIад» яхача берий журнала оагIонашка гIолла (гIалгIай меттала).
17.05 — Мультфильм.
17.25 — «Октябро кхелла барт» (нохчий меттала).
17.35 — Киножурнал.
17.45 — «Техника — кийчон мугIаре» (гIалгIай меттала).
18.00 — СИЙЛАХЬА ОКТЯБРИ ВАЙ МОХКИ.
18.40 — Агропром: гIулакхаши нахи.
19.15 — Баскетбол. Европейски чемпионий кубок. МаIанах. «Жальгирис» — «Трейсер Филлипс» (Итали).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — Реклама.
20.20 — Хоккей. СССР чемпионат. ЦСКА — «Спартак». 1-гIа период.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоккей. СССР чемпионат. ЦСКА — «Спартак». 2, 3-гIа периодаш.
22.50 — «Кердадараш».

27 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Стажер». Художественни фильм.
9.35 — «Дунен кагирхойи».
10.10, 16.00 — СССР ПРОФСОЮЗИЙ XVIII СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАША ДУВЦ.
16.15 — «С. Михалкова турпалаш экрана тIа». «Дайна фотографи».
17.30 — «Кердадараш».
17.35 — В. А. Моцарт. Фортепиано оркестрацара концерт.
18.00 — АГРОПРОМ: ТАХАНИ КХОАНЕИ.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — СССР профсоюзий XVIII съезда делегаташта оттадаь концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Кинопанорама».
23.20 — «Тахан дунен тIа».
23.35 — Сан-Ремо хиннача итальянски илле фестивале.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Жаворонки прилетают в марте». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — К. Г. Паустовский. «Мещерская сторона». 4-гIа класс.
9.05, 14.20 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу. 21-гIа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Обществоведени.
10.35, 11.35 — Музыка. 4-гIа класс.
11.05 — «Вай беш».
12.10 — «От Буга до Вислы». Субтитрашца художественни фильм.
14.50 — «Кердадараш».
16.45 — ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДАР — КЪАХЬЕГАМА ФРОНТ.
17.15 — Киножурнал.
17.25 — СИХДАРА НАЬКЪАГIА (гIалгIай меттала).
17.55 — Телевизионни фильм.
18.05 — «Нохч - ГIалгIайчен дий».
18.25 — Фильм-реклама.
18.30 — «Телезу» (нохчий меттала).
18.45 — Спортивни программа. СССР профсоюзий XVIII съезда делегатацца спортсменаш вIашагIкхетар. Бургацара хоккей. СССР чемпионат. «Зорький» — «Енисей». Красногорскера трансляци. Хоккей. СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Динамо» (Москва). «Крылья Советов» спорта Дворецера трансляци. Дерригдунен Iан студенчески ловзараш. Горнолыжни спорт. ЧССР-ра передача. Биатлон. Дунен чемпионат. Кхалнах. Финляндера передача. Перерыв йолча хана (20.00) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
21.00 — «Ха».
21.40 — Композитор А. П. Бородин. ДIахьор — РСФСР искусствай заслуженни деятель С. Виноградов.
22.45 — «Кердадараш».

«Техника в быту» яхача № 32 йолча тика тIа (Орджоникидзе цIерагIа пр., 77) йохкаш я г. Днепропетровске хьаяь хин контур а йолаш жидки доагораца болх беш йола комбинированни отопительни аппараташ.

Мах — 370 сом.

«Промтовары» объединени.

«Техника в быту» яхача № 32 йолча тика тIа (Орджоникидзе цIерагIа пр., 77), «Электротовары» яхача секце шеррача ассортименте йохкаш я тайп - тайпарча моттигашка хьаяь электроосветительни арматура, люстраш, бра, плафонаш, подвесаш.

Тхо хьеж шуга тхоай тика тIа!

«Промтовары» объединени.

РАДИО

26 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «Поэзе минуташ» (нохчий меттала).
8.55 — Ашараш (нохчий меттала).
11.15 — Сийлахь Октябри Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой классови кхетам сомабалари.
11.30 — «Яхье буьларий мугIарашка» (гIалгIай меттала).
11.45 — «Соцкультбыта объекташ хьалъяра — сухали дикали».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Патриот».
17.31 — «Шоана, производстве хьалха латтараш». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
18.55 — Ашараш (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — «Оризонт» яхача ансамбла выступлени.
19.35 — Моттигера композитораши, поэташи, цар иллеши.

27 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Интернационализм— вай вахара закон» (нохчий меттала).
8.50 — Реклама.
11.16 — «Хьамсарча мехка музыкальни вахар» (нохчий меттала).
15.15 — «Халкъий барт — литературай барт». Беседа (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Эргалонаш: гIулакхаши проблемаши». Назрановски районера передача (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Тешам». Очерк.
18.40 — Сатирически микрофон.

УКВ

19.00 — «Сатийна дезал». Музыкальни комеди.

28 ФЕВРАЛЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — Атеизма темаех радиоладувгIархой хаттарашта жоп лу исторически Iилмай кандидата С. Умарова.
10.35 — Реклама.
11.00 — «Къонал».
11.30 — «Эргалоний наькъагIа».
12.40 — «Лаьттан тIа машар хилийтара тIехьа». Микрофона хьалхашка ва поэт Х. Сатуев.
13.00 — Ашараш.
15.15 — «Музыкальни калейдоскоп».
16.00 — «Дикалах хьахулаш дар» (нохчий меттала).
16.15 — «Кавказа Iуйренаш». Радиожурнал.
18.00 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — Сакъердаме иллеш.
20.24 — Довзаш дола иллеш.

1 МАРТ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — «Весеннее настроение». Музыкальни программа.
15.15 — «Харцон доацари — антисоветизма герз». Беседа.
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — «Зама» яхача ансамбла концерт.
20.35 — Нохч-ГIалгIай халхара ашараш».

Хоаттам

Тахан республике гIоллен Грознен морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, наькъашка ша билла а йолаш, къулбаседа-малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 2—4 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 1—6 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ДИКАЧА НАХАХ

Юртара лор

Больницана гарга гIертача лостам болга бIаргагуш дар: цхьа мергIилг Iохкесса ца уллача наькъа тIа гIолла коанаIарех чакх а даьле, керттерча корпуса тIадолх тхо. Больницан коа аьтта а аьрда а оагIорахьа дика Iунал делга ховргдолаш хоза клумбаш я. Коридора чу сох кхет кIай халат тIадувхаш йола хоза куп дола къона кхалсаг. ТIахьежача медучилищерча практикантканa чIоагIа тара яр из.

Аз уйла ю: керттерча лора кабинет лехаш коридора чу гIолла дIа-хьа хьежаш ца а лелаш, бакъахьа да-кх аз укх медсестрайга сайна никъ хьехийтача, аьнна. Из яйзачул тIехьагIа дог гIоздоалаш цецваьлар со: сопа къамаьл деш яр практикантка а йоацаш, лакха опыт йола лоргинеколог хиннаяр.

Редакце дайтача баркал оалаш долча коллективни письмо тIа ма аллара, дукха нах бар керттерча лора тIабаха гIерташ. Журналиста профессиональни белгало я шийн къамаьл хила дезача сага сурт уйлашка кхоллаш. Юххьанца аьттув мича баьннаб са: опытни лорах-гинекологах практикантка ма хийттайий сона. Кабинете чувалале сай уйла тIа а яхийта, дагадехийтар аз больница керттерча лорах дувцаш, унахоша яздаьча наьхата тIара дешаш: «...ма эздел да цу кхалсагаца! Ма сабаре я! Хьоца хоза хабар дийце, хьа са тедий, хьай мел дола лазар диц а дий, юха а вахарах чам болийт...

...Ше дIа а этте, плитка тIа унахошта тайп-тайпара дарбан баьцаш кийчъю цо цхьайолча хана...».

Уж дешаш дагаухаш, сона хет эггара камаьршагIа долча къонача дега а низткъала да из дерригa де. Юха а уйла ю аз: цун кховзтъа шу гаргга е цул совгIа ха яьнна хила еза. ТIема шераша Iомаяь хургья-кх из иштта ше кхо ца еш, камаьрша хила. Цу сахьате сона хьалхашка отт юхьмараш тIа дада такаш, камаьрщача бIаргашкара кIаьдъялар.

Аз кабинета ниI хьайийллача, керттерча лора истола хьалхашка ягIа хоза сибат дола къона кхалсаг, юха а се Iехавеннилга кхетадир аз, амма, цхьан хIаман тIехьа се бакъхиларах вокххийвир: цун безамерча бIаргашка сатийна кIаьдъялар дар.

Цул тIехьагIа цунца къамаьл деш, унахой чуболча палаташка хьожаш гучадаьлар дерригa а, письмо тIа ма аллара: «...больница коридорен палатайн пенаш сийрда басар хьенха, цIена, бIарг хьесташ, истолаш тIа лоа санна кIай скатерташ, тумбочкаш тIа зизаш... ТIехдика кхача... Дефицитни молхай проблема яц...» бакъхилар.

ЦхьоалагIча Московски мединститута клиникех дац, шоана, аз дувцар, е столични хьокхама больницах а дац. Дувцаш дар да Гудермески района Новогрозненски поселкерча медсанчастах. Керттера лор Стефанович Галина Федоровна я, хIаьта лор-гинеколог — Достова Альбина Михайловна.

Коллектива толамаш даха гIо дер е новкъарле ер фуд ха гIерташ йолча оамало дадлийтар сога Галина Федоровнайга, шоай лорех дикагIбараш лаьрхIа хьан цIераш йоахаргъяр Iа, аьнна, хаттар. Цхьан секунда а уйла ца еш, цIераш яха йолаелар из: Царна юкъе вар рентгенолог М. Макаев, терапевт С. Ажаев, педиатр Т. Тагирова, стоматолог А. Таранов. Ерригa а итт сага цIи яькхар.

«Верригa а масса лор ва шун?» — хетт аз.

Ела а къежа;

— Итт ва-кх, — аьлар Галина Федоровнас.

Юха а цецваьлар со. Сайна кIезиг-дукха эгIаз а вахар. Кхетаде мегацарий аз укхаза дикагIбараш е вогIбараш боацаш, керттерча лорагара ваьнна больнични сантехникага кхаччалца, беррига а цхьа барт болаш, къахьегаш болга.

Мишта, малагIча тоатолашка гIолла кхоач цу эздийча наьха камаьршал унахой дегашка? Мел къонахчал, хьинар, денал эш царна шоаш ца кхобеш. Дега йовхал наха дIаяла? Дика аьттув баьннабеций керттерча лора уж санна бола эздий лораш, медсестраш шийна уллув ниисбенна?

Царна а кхыдолча а хаттараашта жоп дала гIерташ, сай уйлаш тIаухийташ вар со городе юхабоагIача новкъа, хIаьта а цу юкъе гIолла дагаухар письмон мугIараш: «Тха больница коллектив эргаяла езаш яц». ХIаа, из бакъда, раьза хул со се. Из больница эргалонаш е йолаелар хIанзчул ялх шу хьалха, Галина Федоровна коллектива керте эттача, шийгара масал а гойташ, массавар а вIаши гаргакхувла из йолаелча.

М. ТЕМИШЕВ.

СПОРТ

«ТЕРЕК» КИЙЧО ЕШ Я

Шин кIира Кисловодске сборашка хиннача Грознерча «Терека» футболисташа шин контрольни вIашагIкхетар чакхдаьккхар. Хьалхара матче Пятигорскерча «Машукаца» ловзаш счет хьаелла аьттув балланзар. ШоллагIча вIашагIкхетаре Волгодонскерча «Атоммашаца» лайзар грозненцаш. Укхаза счет 1:1 хилар.

ФУТБОЛ

Цхьа тур мара йисаяц Нохч - ГIалгIай Iан футболах йола чемпионат ахфинальни яхьашка кхача.

Ловзар чакхдаьккхар Аргунерча «Даймохкен» Грознерча «Монтажникен» футболисташта юкъе. Счет 1:0 йолаш толам баьккхар аргунцаша. «Красный молот» заводерча «Машиностроителa» ирача къовсаме эшайир СДЮСШОР — 3:2. Иштта хьоькхамаш долаш «Локомотив» котъялар «Динамол». «Грознефтехимремстрой» объединенера «Нефтехимик» вIашагIкхийтар Горячеводскерча «Колосаца» — 2:2. Эггара дукхагIа бургацаш чуйийттар Аргунера «Вайнахи» ГРМЗ-ера «Темпи» ловзаш, 4:0 йолаш котъялар «Вайнах».

А. ИЗМАИЛОВ.

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

«ПЛЮМБУМ» Е КХЕРАМЕ ЛОВЗАР»

Сценариста А. Миндадзеи режиссера В. Абдрашитовеи творчески вIаши гIулакхаш леладелга киноискусстве холуш йола явлени я. Шоай хIара фильме цу талант йолча художникаша техк вай ханарча вахара ира проблемаш, цIенхашттарча хIамай уйла яйт. Уж майрра чубоал вай художественни кинематограф наггахьа а айхье а мара чу ца гIийртача наьха вахара социальнии, нравственнии сферашка.

ХIанз арадаьнна керда фильм цар ялхлагIа картина да. Тахан эггара ирагIа йола проблемаш я ювцараш. ХIанз массавар а баньдолчох дог лазаш ва. ХIаьта уж шинъ цунах дог лазаш вола дукха ха я. Цар экрано даим цецвоаккхар проблемаш нийса оттаярал совгIа, уж кIоаргга кхеташ хиларах а.

Цу шинне даькха «ЦIермашен сецай» яхача фильмага хьежача цхьан зритело аьлар: «Кино салаIа ма воагIий, хIаьта укхаза юха а вахарах лаьца да, са кара цхьа хIама долаш санна». «Кара да!» — тIерабалац Абдрашитови Миндадзеи. Цар хIара шоай фильмаца мекъа нах эгIазкхувл, хIама бе-башха ца хетачун, эргалонех кхераш волчун дог доаттIаду.

Цар кердача фильмо пхьаццабараш эгIазбига мег, художникий уйла харцахьа кхетае гIертараш а хургба.

«Плюмбум» е кхераме ловзар» детектив санна дIадолалу. Денал долча къонахаша го бу къуй шайкана. ХIаьта уж къуй гучабаьхар Руслан яха «Плюмбум» аьнна кличка енна вола дешархо ва, лаьрхIа царна ше юкъе а ваха. Амма фильм-м цунах лаьца дац. Малав из фильма турпал? Цкъарчоа хеталу ший городера зулам дIадаккха гIерташ вола, эздий уйла йола саг из ва, аьнна. Бакъда, цо деча гIулакхашка хьежача, кхерам чубосса болалу царех.

Плюмбума къахетам боацаш гучавоаккх зулам мел деш вар, кхыметтел ший да а. Цо лоархIац цхьаккха а хьал, эгIазал я цун массанега а, массавар бехке лоархI. Дика да иштта нийсхо езаш бола кхувш боагIараш болаш, аьнна хеталу, амма зуламхо саг волга кхетаде, цун кхелах дог лаза кIаьнка безам ца хиларо, цунна бала ца хиларо уйла яйт. ХIаьта из сел цун бехк а бац.

Зуламца лоаттабеча къовсаме, из бахьан ше къовсам лоаттабер, эздел доадаьдийтеш цо?

Кхувш боагIарий ха эггара кхерамегIа я. Царна бакъдар е харцдар мара гац. ТIаккха а гIулакхаща мара дистац цар хIама.

ТIаккха малав из кIаьнк — турпал е тийшача балха да? Вай деций адамленна тIехьа саг, лакхача лерхIарашта тIехьа зIамига средствaш ца го из Iомаваьр. Вай, Плюмбума дай-ноаной деций вай инфантильность, граждански мекъал бахьан цун воаш гомдалийтараш? ТIаккха малав из керттера зуламхо гуча ца ваьккха пхийтта шу даьнна кIаьнк? Из де дезаш тIалатт вайна, зрителашта, хIана аьлча, из истори ший хоадам болаш да, хIаьта цунах мах вай массане а цхьана бала безаргба.

«Мосфильм» студе даькхача цу картине керттера роль ловзаю Антон Андросова.

В. КОВАЛЕВА.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-60; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-8-, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-60, 2-47-84; культуры — 2-64;75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00073. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 813.